

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

- „VISI KITI BUS TIK TOLERUOJAMI...“ – **Petras Maksimavičius** ... 3
 BIRŽELIS – JAUNYSTĖS SVAJONIŲ IR KANČIŲ MĖNUO – **Kun. Kęstutis Žemaitis, VDU** 5

ŠVIETIMAS

- NUOTOLINIS MOKYMAS – TOLI NUO MOKSLO? – **Rūta Burdinaitė** 7

KULTŪROS BARUOSE

- IŠ PRAEITIES IŠLIKUSI RANKŲ ŠILUMA – **Alicija Krakauskienė** ... 11

MŪSŲ INTERVIU

- BITĖS IRGI MOKA SPIEGTI, ARBA VISKAS PRASIDĖJO NUO DVIEJŲ AVILIUKŲ – **Jurgita Stankauskaitė** 15

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

- KANAUNINKAS JONAS GIEDRAITIS – **Algimantas Katilius** 19
 KARININKAS BALYS MATULEVIČIUS (1903–1994) – **Gintaras Lučinskas** 21
 AUDĖJŲ NAMAS SEINUOSE – **Eugenija Pakutkienė** 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

- LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 25

Viršeliuose:

Gandrai visad sugrįžta namo (Birutės Burdinaitės–Ołów nuotr.)

Onos Krakauskaitės austa rinktinė lovatiesė (Iš Grigučių giminės archyvo)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė–Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2020-06-23

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos
rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 6000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pagaliau vėl laisvai galima nuvažiuoti į Lietuvą. Taigi vis mažiau karantino ribojimų. Džiugu, tačiau kažin ar naikinant ribojimus tikrai yra labai saugu? Visi jau esame pavargę nuo to nelemto koronaviruso pasekmių. Beje, jis pasiekė ir iki šiol „švarią“ buvusią Seinų apskritį. Čia jau užfiksuoti ligos atvejai. Daugybei žmonių paskirtas karantinas. Nedirba Seinų apskrities įstaiga. Visi tikėjomės, kad šią apskritį koronavirusas gal aplenks. Deja, ne. Pasirodo, visą laiką reikia būti labai atsargiems ir geriausiai vengti didesnių susibūrimų. Kol kas nevyksta dar ir jokie kultūriniai renginiai. Šiomet nebus ir tradicinio sąskrydžio. Jį planuojama surengti virtualiai ir įrašus platinti interneto erdvėje.

Štai birželio 26 d. – mokslo metų pabaiga. Neįprastų mokslo metų. Ne tik mokiniai, bet ir mokytojai nekantriai laukė, kada baigsis jiems tas nepažįstamas lig šiol nuotolinis mokymas. Šiame „Aušros“ numeryje Rūta Burdinaitė pristato tokio darbo specifiką ir mokinių bei mokytojų nuomones. Deja, viešumoje pasigirsta balsų, kad tikėtina, jog rugsėjo 1–ąją naujuosius mokslo metus pradėsime vėl nuotoliniu mokymu. Kai kurie mokytojai sako: geriau jau mesti darbą, negu šitaip dirbti. Ką padarysi? Kaip bus, taip bus – juk nieko nenumatysi.

Birželio 21 d. posėdžiavusi Lenkijos lietuvių draugijos taryba nustatė Lenkijos lietuvių draugijos suvažiavimo datą. Jį planuojama surengti lapkričio 15 d. Žinoma, jeigu nebus karantino ribojimų.

Mūsų bendruomenėje dar viena svarbi naujiena – turime naują LR konsulato Seinuose vadovą. Juo tapo buvęs švietimo ir mokslo ministras, ambasadorius Švedijoje, vėliau Rusijoje Remigijus Motuzas. Sėkmės jam darbuose.

„Visi kiti bus tik toleruojami...“

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Pulkininkas Marianas Turkovskis (Marian Turkowski) 1939 m. sausio 24 d. savo pavaldiniams išsiuntė nurodymus, kaip jie turėtų elgtis siekdami polonizuoti pietrytinėje tuometinės Lenkijos dalyje gyvenančius ukrainiečius. Jis tuo metu vadovavo šiai valstybės aparato vykdomai akcijai. „<...> Laikytis nuostatos, kad Lenkijoje tik lenkai yra šeiminkai, visaverčiai piliečiai ir tik jų nuomonės bus paisoma. Visi kiti bus tik toleruojami. Tarp lenkų reikia išugdyti pranašumo svetimtaučių atžvilgiu jausmą. Taip pat lenkų kalbos vartojimas turi reikšti žmogaus kultūrinį ir pilietinį brandumą. Lenkas į svetimtaučius privalo kreiptis tik lenkų kalba. Valstybės ar savivaldybės tarnautojas jokia būdu negali vartoti kitos, svetimos kalbos. Privalo bendrauti tik lenkiškai. Būtina organizuoti šviečiamąsias-propagandines akcijas, kalbėti apie Lenkijos galią ir tokiu būdu tarp ne lenkų kilmės gyventojų stiprinti norą tapti lenkais ir katalikais.“ (Richter Anna. Polonizacija. Karta, 101/2019, p. 40–41)

Šią ištrauką pacitavau dėl kelių priežasčių. Vadinamosios II Žečpospolitos (1918–1945) istorija labai įdomi. Tuomet po daug dešimtmečių trukusių valstybės padalijimų formavosi modernios, nepriklausomos valstybės veidas, dėliojosi santykiai su kaimynais, atsirado nauja pilietiško ir tautiško samprata. Po I pasaulinio karo padidėjusi valstybės teritorija reiškė taip pat nemažai vidaus problemų. Žymią Lenkijos

gyventojų dalį sudarė ne lenkų kilmės piliečiai. Reikėjo rasti būdų, kaip šiuos gyventojus integruoti į valstybės gyvenimą. Neapsiėjo be klaidų. Kaip pažymi istorijos tyrėjai, to meto valstybės politikoje dominavo požiūris, kad tik ryžtingi, o kartais ir radikalūs žingsniai gali priversti Lenkijos tautinių mažumų atstovus tapti lojaliais piliečiais. O tada laikui bėgant jie nutautės ir pradės laikyti save lenkais. Tokios politikos šalininkai neslėpė, kad norint pasiekti užsibrėžtus tikslus, būtina įvairiomis priemonėmis vykdyti tautinių mažumų atstovų nutautinimo politiką. Ar tai pasiteisino? Iš dalies taip, nors tokia politika ilgą laiką kelė nesutarimus, o kai kuriais atvejais privedė prie dramatiškų įvykių.

Dabar laikai visai kiti. Vis dėlto anksčiau pateiktoje citatoje galime rasti mintis, kurios prasiskverbė ir į mūsų laikus. Tarkime, šiandien Seinuose vietos lietuviai tarpusavyje vis rečiau vengia viešai kalbėtis lietuviškai, tačiau nuostata, kad valdininkas, savivaldybės tarnautojas ar eilinis gyventojas viešoje vietoje privalo kalbėti tik valstybine lenkų kalba – dar gajai. Tai kartais privesdavo prie kurioziškų situacijų. Tarkim, du lietuviai, užėję į parduotuvę, pradėdavo lenkiškai tarpusavy ginčytis, kurios dešros gabalą nusipirkti. Arba savivaldybės įstaigos koridoriuje sutiktas lietuvis kaimynas, vengdamas pokalbio, nususukdavo. Tokių pavyzdžių galima vardinti labai daug. Šitie procesai, kurie formavo žmogaus požiūrį į savo gimtąją

t. y. lietuviškų draugijų vadovai, kurie nesilaiko jo anksčiau paminėtos taisyklės.

Šiuos klausimus reikėtų nuodugniau nagrinėti ir bandyti suprasti, kodėl šiandien, nepaisant visai gerų sąlygų plėtoti lietuvių kultūrą ir švietimą,

kalbą ir santykį su piliečių dauguma, truko ilgai ir įgaudavo įvairias formas. Dar įdomiau tai, kad mažame miestelyje ar gyvenvietėje visi visus puikiai pažįsta. Žino, kas lietuvis, kas lenkas, o kieno šeima tautiniu požiūriu mišri. Vis dėlto pasąmonėje įskiepyta nuostata, kad geriau „neerzinti kaimynų“, išlikusi. Tas požiūris, kad tautinės mažumos privalo besąlygiškai paklusti daugumai ir nedemonstruoti savo tautinio išskirtinumo, egzistuoja. Tai svarus atsakymas į klausimą, kodėl tiek mažai lietuvių ryžtasi oficialiai įteisinti lietuviškas pavardes valstybės išduodamuose dokumentuose arba nenoriai savo vaikus leidžia į lietuviškas mokyklas.

Prieš gerą dešimtmetį buvęs Seinų miesto tarybos pirmininkas girdavosi, kad pažįsta nemažai lietuvių, su kuriais puikiai sutaria, mielai dalyvauja vakaronėse, kartu iškylauja. Tačiau pabrėždavo, kad kepsnio kepimas kaimyno kieme, lietuviškos dainos ir kiti tautiniai simboliai neturėtų peržengti kiemo ribų. Pasak jo, išėjus į gatvę visi turėtų jaustis lenkais. Todėl sakydavo, kad Seinų lietuviai puikūs, nuoširdūs žmonės, kaimynai, draugai... Blogi tik jų „vadeivos“,

nutautėjimas ir toliau vyksta. Ar jį skatina praėityje patirtos traumos, ar tiesiog geras, ramus gyvenimas?

Sugrįžkime dar prie straipsnio pradžioje cituotų žodžių. Jie skirti ne tik anuomet Lenkijoje gyvenusiems ukrainiečiams. Tokia politika tarpukariu buvo būdinga ir kitų tautinių mažumų, tarp jų lietuvių, atžvilgiu.

Wroclavo universiteto profesorius Gžegožas Hryciukas (Grzegorz Hryciuk), lenkų ir ukrainiečių tarpusavio santykių tyrėjas, minėtame leidinyje „Karta“ (101/2019) pažymi, kad tarpukario Lenkijos valdžia padarė nemažai klaidų, stengdamasi į valstybės gyvenimą integruoti svetimtaučius. Priemonės, kurios panaudotos tam tikslui pasiekti, nepasiteisino. Profesorius teigia, kad minėtus uždavinius sudėtinga buvo įvykdyti vien dėl to, jog tuomet ukrainiečiai sudarė net 14 proc. Lenkijos gyventojų (apie 5 mln.). Todėl valstybė, nenorėdama daryti didelių nuolaidų ir suteikti daugiau pilietinių laisvių, ėmėsi represinių priemonių.

Pirmaisiais po nepriklausomybės atkūrimo (1918) metais siekta politinio sutarimo su ukrainiečių atstovais, bet laikui bėgant valstybės politika darėsi

vis griežtesnė. Dėl tos priežasties absoliuti dauguma ukrainiečių nesitapatino su Lenkijos valstybe, o jos administraciją laikė okupacine. Asimiliacijos politika nedavė daug gerų rezultatų. Būdai, kuriais bandyta stiprinti rytinių žemių lenkiškumą, kėlė vietos gyventojų nepasitenkinimą. Jau mano minėtas pulkininkas M. Turkovskis 1938 m. vadovavo akcijai, kurios metu sunaikinta daugiau kaip 200 cerkvių ir maldos namų. Be to, vykdyta kolonizacija: į gausiai ukrainiečių gyvenamas teritorijas atvykdavo ir čia įsikurdavo lenkai naujakuriai, kuriems valstybė parūpindavo žemės ir skirdavo visokeriopą paramą. Šitie veiksmai sukeldavo vietos gyventojų pasipiktinimą. Ne palankiau buvo sutinkami administracijos atstovai, kurie vietos gyventojus laikė neišprususiais kaimiečiais, nesistengė bendrauti jiems suprantama kalba, nesigilindavo į jų kasdienes rūpesčius.

Profesorius G. Hryciukas pažymi, kad tokia valstybės politika atspindėjo to meto didžiosios Lenkijos visuomenės dalies nuotaikas. O pastaroji pateisindavo valstybės administracijos taikomus metodus. Ir negalėjo įsivaizduoti, kad ukrainiečiams būtų suteikta daugiau savivaldos teisių ar galimybė ugdyti tautiškai susipratusį elitą. Artėjant II pasauliniam karui lenkų ir ukrainiečių tarpusavio santykiai blogėjo. Vis dažniau pasitaikydavo išpuolių prieš vietos administraciją, o pastaroji nelikdavo skolinga ir stengdavosi įvairių provokacijų kaltininkus sodinti į kalėjimus, griežtindavo politiką eilinių ukrainiečių atžvilgiu. Neapykanta ir tarpusavio nepasitikėjimas didėjo. Leidinys „Karta“ publikuoja daug vertingų istorinių šaltinių, kurie padeda suvokti, koks buvo to meto valstybės požiūris į tautines mažumas, ypač ukrainiečius, ir kaip valstybė siekė spręsti tautines problemas. Tai padeda taip pat geriau suprasti, kodėl ir kas vyko Volynėje 1943–1945 metais.

Birželis – jaunystės svajonių ir kančių meniuo

KUN. KĘSTUTIS ŽEMAITIS, VDU

Tokia graži diena. Virš to-
lumoje žaliuojančio miško
tyliai leidosi besišypsodama
saulė. Gaivus vėjelis švelniai glostė
skruostus. Marija žvelgė į toli kaimo
keliuku dviračiu važiuojantį vaikina.
Tai buvo jos brolis. Dviratį Vytau-
tas nusipirko iš pirmųjų savo atly-
ginimų dirbant mokytoju Kaune.
Marija didžiavosi savo broliu ir jį
labai mylėjo. Vytautas jai kiekvieną
kartą atveždavo kokių nors malonių
lauktuvių. Marija puošėsi brolio
nupirktomis skarelėmis, nešiojo
sekmadieniais eidama į bažnyčią
laikrodį ant rankos, skaitė padova-
notas knygas. Ir dabar, nelaukdama

kieme, ji ėjo pasitikti brolio. Visada
jie labai linksmai pasisveikindavo,
apsikabindavo. Tik šį kartą sesuo
pastebėjo kažkokį neįprastą nerimą
Vytauto veide. Kas atsitiko? Gal
serga? Turėtų būti ypač linksmas,
juk ką tik prasidėjo atostogos, va-
sara, birželis. Marija žvelgė Vytau-
tui į akis tikėdamasi atsakymo. Gal
tik taip pasirodė? Gal viskas gerai?
Brolis suprato sesers nerimą ir tuo-
jau pasistengė nusišypsoti. Bandė
netgi pajuokauti, tačiau tikrosios
nuotaikos nuskęsti nepavyko. Mari-
ja tiktai ištarė: „Kas?“ Tada brolis at-
sidusęs paaiškino: „Kaune didžiulis
neramumas. Vakar į Lietuvą įžengė

sovietinė kariuomenė. Sako, kad
Lietuva ir toliau bus nepriklausoma,
tačiau niekas netiki. Žmonės bijo.
Bus tikrai labai blogai.“

Greitai pasklido žinia visoje Lietu-
voje. Kai kas gal ir tikėjo, kad nieko
ypatingo neatsitiks. Tačiau netru-
kus pamatyta, jog tarybinės valdžios
siautėjimas paženklintas gausiomis
netektimis. Prasidėjo areštai, kan-
kinimai, gąsdinimai. Ypač nesau-
giai jautėsi inteligentija, valstybės
tarnautojai, kunigai, buvę kariškiai,
katalikiškų organizacijų nariai, jų
vadovai, ūkininkai. Nesuprantamas
buvo žmonių trėmimas. Kaip galima
iš savo namų prievarta niekuo nenu-
sikaltusią šeimą kartu su seneliais,
mažais vaikais tiesiog išvežti į neži-
nią, pasmerkti badiui, šalčiui, skaus-
mingai mirčiai Sibiro žemėje...

Liko tuščios sodybos, žydyntys
sodai, gražūs namai. Sekmadieniais
žmonės bažnyčioje jau nebematy-
davo vieno ar kito savo kaimyno.
Išvežė... Už ką? Tokios mintys su-
kosi galvoje. Kartą vienas ūkininkas
ankstų rytą matė, kaip jaunas ku-
nigas tekant saulei su sutana ėjo iš
miškelio į namus. Ten nakvojo. Net
ir kunigams buvo nesaugu. Kartais
prašydavo vyskupo, kad iškeltų į kitą
parapiją.

Metus trukusi sovietinė okupacija
taip įbaugino ir iškankino gyventojus,
kad jie su baime laukė ateinan-
čios dienos, bijojo sulaukti nakties,
tiesiog bijojo gyventi, nes nežinojo,
kas gali nutikti. Suloja kažkur kaime
šunys ir visus apima nerimas.

Iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro archyvo

Traukinys, vežantis į tremtį

Okupacijos metais buvo suimta daugiau nei pusseptinto tūkstančio Lietuvos gyventojų. Masiniai trėmimai prasidėjo po metų. Ir vėl vasaros pradžia, birželis, žydinčios alyvos, kvepiantis šienas, pirmasis šviežias medus. Atrodo, kad jaunystė, ir ne tik jaunystė, bet apskritai kiekvienas žmogus, turėtų džiaugtis. Tačiau naujoji santvarka per vienus metus taip įkyrėjo žmonėms, jog daugelis ne tik kalbėjo apie galimą karą, bet atrodo, kad netgi jo laukė. Karo reikėtų bijoti. Visgi daug gyventojų įsivaizdavo, kad karas nebūtų toks baisus kaip siaučianti okupacinė valdžia.

Atėjo 1941 metų birželis. Marija vėl laukė savo brolio Vytauto, grįžtančio atostogų. Jis nedažnai pasirodydavo tėviškėje. Mat Vytautas buvo katalikiškų organizacijų narys, skaitė religinę ir patriotinę spaudą. O tai reiškia, kad atsidūrė tremtinių ar areštuotinių žmonių sąrašuose. Ir dirbo jis jau ne mokykloje. Pajutęs, kad yra sekamas, Vytautas įsidarbino lentpjūvėje darbininku. Jam labai trūko mokinių, tačiau čia jautėsi saugesnis. Bet tas saugumas buvo tik sąlyginis. Birželio 13 dieną jis, tarsi Apvaizdos įspėtas, nakvojo pas savo pusbrolių, geležinkelininką. O rytą sužinojo, kad

naktis buvo Lietuvoje baisi. Tąnakt ištremiti ir du Vytauto draugai. Vienas kartu su žmona ir kūdikiu gyveno gretimame name. Jo buto šeimininkai pasakojo, kad labai ieškota ir Vytauto. Tąkart jis išvengė suėmimo.

Vien 1941 metų birželio 14–18 dienomis iš Lietuvos ištremita ar įkalinta apie 17500 žmonių, tarp jų prezidentas Aleksandras Stulginskis, daug buvusių ministrų, Seimo narių, karininkų, žurnalistų, mokslininkų, visuomenės veikėjų. Tremiant vyrai kartais būdavo atskiriami nuo šeimų, daug vaikų ir senesnių žmonių neišgyvendavo sunkios kelionės gyvulinuose vagonuose be poilsio, be vandens, nuolatinėse kančiose. Kalinių ir tremtinių iš Lietuvos (ne tik lietuvių, bet ir lenkų, rusų, kitų tautybių asmenų) buvo Krasnojarsko ir Altajaus krašte, Archangelsko, Vologdos, Čkalovo, Gorkio, Tomsko srityse, Kazachijoje, Komijoje.

Gražios svajonės jaunystėje – tai jauno žmogaus ateities vizijos. O kas gi ir vyresnio amžiaus nesvajuoja? Svajojo ir Marija. Ji jau įsivaizdavo, kaip šoks savo mylimo brolio vestuvėse, po to ir pati ištekės, kaip vis sugrįš į tėviškę, sugrįš dažnai – žy dint obelims, kvepiant šienai,

sugrįš paragauti mamos iškeptų pyragėlių. Tik ši svajonė ilgai neišsipildė. Visgi kartą po daugelio metų ji nutarė aplankyti tėviškę, kurioje jau gyveno naujos tvarkos kūrėjai. (Marija ir jos tėvai, grįžę iš Sibiro tremties, nebegalėjo apsigyventi savo namuose.) Tačiau pastarasis ilgai lauktas apsilankymas nebuvo malonus. Kai ji su broliu nuvyko į kaimą ir artėjo prie gimtųjų namų, atrodė, sugrįžo jaunystės dienos. Tačiau naujieji gyventojai, pamatę Mariją ir Vytautą, ėmė šaukti: „Ko jūs čia?! Ko jums reikia? Čia viskas mūsų. Dinkit iš čia!“ Marija norėjo bent nusiskinti baltai žydinčios alyvos šakelę. Tačiau apsisuko ir su broliu nuėjo. Nenorėjo rodyti ašarų. O už nugaros dar skambėjo: „Dinkit iš čia!“ Ir amsėjo pulkas besivejančių šunų.

Praėjus daugeliui metų visgi sesuo ir brolis sugrįžo į savo namus – nuniokotus, nugyventus. Pasodino naujų obelių, keletą rožių krūmų. Vytautas apkabino sesę ir tarė: „Sugrįžome. Matai, mūsų svajonė pildosi. Atstatsime savo tėviškę.“ „Svajonė pildosi. Tik gaila, kad Mama su Tėveliu nepamatys“, – pasakė Marija. „Pamatys iš aukštai“, – nusišypsojęs tarė Vytautas.

Birželis Lietuvai – skausmo ir vilties mėnuo, netekčių ir išsipildžiusių svajonių metas. Lai praeities įvykiai, istorijos žinojimas, tėviškės meilė padeda mums būti stipriems. Lai niekas ir niekada nesikėsina į mūsų laisvę ir į mūsų namus.

Tremtinių kapai

Nuotolinis mokymas – toli nuo mokslo?

RŪTA BURDINAITĖ

Nuotolinis mokymas – mokymas, kai mokantysis (ar mokomąją medžiagą pateikiantysis) yra kitoje vietoje nei ją gaunantis besimokantysis. Šiais laikais jis paprastai suprantamas kaip mokymasis per internetą ar panaudojant vietinius kompiuterinius tinklus. Viena seniausių nuotolinio mokymo formų, Europoje žinoma jau nuo 1840 metų, buvo mokymas susirašinėjant.

Yra trys nuotolinio mokymo būdai: synchroninis, asinchroninis ir mišrusis. Vykstant synchroniniam mokymui, visi mokiniai ir mokytojas dalyvauja kurse per atstumą, tačiau tuo pat metu. Taip galima pritaikyti daugelį klasėje naudojamų metodų. Tam gali būti panaudotos įvairios interneto technologijos, kurios leidžia taip pat mokytojui klausytis mokinių atsakymų. Asinchroninio mokymo metu mokinys ir mokytojas dirba skirtingu laiku, bendraudami elektroniniu paštu bei kitomis panašiomis priemonėmis. Šio metodo galimybės didesnės, nes studijuoti gali ir tie mokiniai, kurie neturi galimybės prisijungti griežtai nustatytu laiku. Mišriojo mokymo metu kombinuojami abu metodai.

Tiek sako definicija. O kaip nuotolinis mokymas atrodo mūsų praktikoje?

Dėl koronaviruso plitimo grėsmės nuo kovo 12 d. uždarytos visos Lenkijos mokyklos, o nuo kovo 16 d. mokymo įstaigos ėmėsi organizuoti nuotolinį darbą. Kad mokymas nuotoliniu būdu vyktų sklandžiai,

būtinos tam tikros sąlygos, kaip antai: prieiga prie plačiajuosčio interneto, kiekvienam atskiras kompiuteris, vaizdo kamera, ausinės, darbo vieta ir pan. Mokykla turėtų užtikrinti prisijungimą prie mokymo platformos bei ryšį su mokiniais.

Pirmieji nuotolinio mokymo diegimo darbai atiteko mokymo įstaigų direktoriams. Lenkijos nacionalinės edukacijos ministro įsakymu nuotolinis mokymas privalo garantuoti mokymo pagrindų vykdymą. Tačiau nebuvo tikslų nurodymų, kaip pritaikyti mokymo planus moksleiviams, kad atitiktų darbo higienos reikalavimus, neapkrautų jų per dideliu žinių krūviu. Pas mus internetinis mokymas lig šiol paplitęs nebuvo, todėl daug kas priklausė nuo direktorių bei mokytojų patirties ir iniciatyvumo.

Reikėjo pasiieškoti atitinkamų įrankių. Švietimo ministerija siūlė savo edukacines programas, bet mūsų lietuviškoms mokykloms jos nelabai tiko, kadangi iškilo dėstomosios kalbos barjeras. Dauguma mokytojų naudojo Microsoft Office 365 programą. Kai kas bandė vesti pamoką gyvai, kur ir mokiniai gali įsijungti garso ir vaizdo kamera. Kiti siuntė medžiagas elektroniniu paštu ir visais kitais prieinamais komunikatoriais. Visi turėjo visko išmokti ir pradžioje trūko veiksmų suderinimo. Vieni naudoja vieną platformą, kiti kitą, moksleiviai pasimetę, sistema nepajėgi atlaikyti, internetas per lėtas, tėvai skundžiasi, kad negali užtikrinti tuo pat metu keliems

besimokantiems savo vaikams kompiuterių, juolab kai ir patys dirba nuotoliniu būdu. Dalis moksleivių šiam tikslui naudoja tik mažą mobiliojo telefono ekraną, kas, be abejo, vargina akis ir riboja prieinamos informacijos kiekį. Daug kas teigia, kad neturi kameros, o gal tiesiog tik varžosi rodyti savo namų vidų ar pan. Pradžioje gal pritrūko ir mokytojų tarpusavio pasidalijimo patirtimi. „Jokios realios pagalbos iš švietimo įstaigų. Užsirašiau dalyvauti mokyme, o paskui mokiausi iš savo klaidų“, – sako mokytoja.

Tik po geros savaitės, kitos visi pradėjo priprasti ir mokymas vyko jau sklandžiau. Sulaukėme pagalbos ir iš Lietuvos švietimo ministerijos – vertingų nuorodų į jų paruoštas edukacines platformas, kuriomis daug kas pasinaudojo.

Žinių patikrinimas vyko įvairiais būdais. Paprasčiausia nusiųsti testą elektroniniu paštu, mokytojas nustato rašymo laiką ir laukia, kol visi atsiųs atsakymus. Kai kurie mokytojai naudojo specialias platformas testams ruošti, nes paprasto testo metu negalima patikrinti, ar mokinys nesusirašinėjo, nesinaudojo papildoma medžiaga.

Nauja situacija užklupo visus: mokyklų vadovus, mokytojus, moksleivius ir jų tėvus. Pradžioje, jau įveikus technines kliūtis, šis mokymo būdas pasirodė net patogus. Tiek mokytojams, tiek mokiniams nereikia rytą skubėti į mokyklą, gali ilgiau pamiegoti, ramiai papusryčiauti, apsitvarkyti ir tik tada sėstis prie

kompiuterio ir mokyti. Tačiau ilgai- niui nuotaikos ėmė keistis. Pradėjo erzinti nežinia, kiek laiko toks mo- kymas tęsis, kadangi ministerijos pa- teikdavo tik trumpalaikes prognozes. Mokymo pagrindų vykdymas nuo- toliniu būdu reikalauja bent dvigubai didesnio mokytojo darbo ruošiant užduotis ir vėliau tikrinant mokinių darbus. Ne visi moksleiviai vieno- dai darbštūs, sąžiningi ir mokantys susiorganizuoti savarankišką darbą. Todėl mokytojai turėjo būti labai bu- drūs ir visada pasiekiami, nes įvairiu paros metu sulaukdavo ir telefono skambučių, ir gaudavo atliktas už- duotis. Jos ateidavo įvairiais keliais, o mokytojui reikėjo viską patikrinti, įvertinti ir t. t. Vieni moksleiviai mo- kėsi sistemingai, kiti suaktyvėjo tik artėjant mokslo metų pabaigai ir ra- šant baigimo pažymius. Į savo vaikų, ypač jaunesniųjų, mokslus įsijungė ir tėvai. Atsakingesnieji pamatė ir su- prato, kad būtina motyvuoti vaikus darbui, prižiūrėti atliekant užduotis, padėti išsiųsti jas mokytojui. Kiti net pradėjo skųstis, kad mokytojai ant

jų pečių užkrauna visą savo darbą. Žinoma, kad namai vaikui siejasi su poilsio, ne mokymosi vieta. Tad neretai toks kelių pamokų namų darbų ruošimas vyksta ištisą dieną, nes „pakeliui“ reikia kelis sykius pa- valgyti, atsigerti, pažaisti, pailsėti ir pan. Pagaliau išsenka ir vaikų, ir jų tėvų kantrybė. Kai kas iš tėvų tiesiai pareiškė, kad tokio darbo negalima vadinti nuotoliniu mokymu, o tie- siog namų darbų uždavinėjimu. Ir jie dalinai teisūs, net nekaltindami pa- čių mokytojų ar mokyklos, o veikiau švietimo sistemos nepasirengimą ir nepajėgumą vykdyti tokį mokymą. Tiek mokytojai, tiek moksleiviai tu- rėjo naudoti savo įrangą, o kartais ir primokėti už teikiamas internetines mokymo platformas. Šiaip ar taip – tiek mokytojai, tiek moksleiviai ir jų šeimos nuo ryto iki vakaro sėdėjo prie kompiuterių.

Savotiškas išbandymas teko pa- grindinių mokyklų ir licėjaus abi- turientams, kurie didžia dalimi savarankiškai turėjo rengtis baigia- miesiems egzaminams. O kokie bus

rezultatai, dar neaišku.

Apibendrinant – pagal išgirstas nuomones, dauguma nuotolinį mo- kymą vertina neigiamai. Mokslei- viams trūksta mokyklos, kontakto su mokytojais ir draugais, namų aplin- koje sunkiau prisiversti savarankiš- kam ir sistemingam mokymuisi. Kai kurie tik dabar pastebėjo mokyklos svarbą ir žavesį. „Nemaniau, jog kada nors tai pasakysiu, bet... labai pasiil- gau mokyklos ir mokytojų“, – pripa- žįsta licėjaus trečiokas.

Tėvai jau seniai pavargę ne tik nuo vaikų mokslo, bet ir nuo nuolatinio jų buvimo namuose. Vis dėlto tos kelios vaiko mokykloje praleistos valandos leidžia tėvams ir atsikvėpti, ir reikalus arba namus sutvarkyti, ir galiausiai – į darbą nueiti.

Mokytojams tai irgi anaipol ne pailgintas atostogų metas, kaip dalis žmonių linkus manyti. Pasiruošimas nuotolinėms pamokoms užima bent dvigubai daugiau laiko negu mokant tradiciškai. Sunku išlaikyti vertinimo objektyvumą, kai matai ar įtari, kad nemažai darbų atlikta nesavarankiš- kai. Žodžiu – darbo daug, o rezulta- tai menki, neapčiuopiami.

Kai kurie mato ir teigiamų tokio mokymo pusių. Ypač nedrąsiems ir vengiantiems tiesioginio kontakto mokiniams tai gera proga labiau atsi- verti, paklausti mokytojo ar pasikon- sultuoti internetiniu ryšiu. Gabiems ir norintiems mokyti šis būdas ugdė savarankiško ir sistemingo darbo įgūdžius.

„Man toks būdas labai patinka, tik gaila mamos, kuri yra mokytoja ir turi labai daug ruošti“, – teigia mo- kytojos dukra. O vienas mokinukas atvirai džiaugiasi: „Labai man pa- tinka. Turiu daug laisvalaikio, tėvai ir sesės padeda atlikti namų darbus ir turėsiu geresnius pažymius negu mokykloje.“ „Tai būtų geras būdas, bet tik tada, jei mokytojas turėtų daugiausia tris mokinius, o mokinys – tik pora dalykų“, – sako mokytoja Alicija.

Punsko Kovo 11-osios licėjaus direktorius Alvydas Nevulis teigia: „Nuotolinis mokymas tikrai nėra tokios pačios vertės kaip įprastas. Nėra tiesioginio kontakto su mokiniumi, sunkesnės galimybės paaiškinti medžiagą, ypač jeigu tai yra fizika, chemija ar matematika. Manau, kad tie trys mėnesiai galbūt turės neigiamos įtakos moksleivių žinioms ir jų rezultatams. Tai bus savotiškai nuskriausta karta. Tačiau galima pamatyti ir teigiamų dalykų – visi išmoko naudoti įvairius informacinių technologijų įrankius ir pažinti savarankiškų studijų skonį.“

Dalis moksleivių namuose dirbo daug daugiau negu mokykloje, bet yra ir tokių, kurie atostogavo, o ne mokėsi. Kai kurie mano, kad ir mokytojai šiuos tris mėnesius poilsiaavo. Tai tikrai netiesa, nes jiems irgi reikėjo dvigubai ilgiau dirbti nei įprastai mokant.“

Plačiau savo mintimis šia tema pasidalijo Punsko Kovo 11-osios licėjaus mokytoja Irena Marcinkevičienė: „Įpusėjome trečią mėnesį, kai dirbame mokykloje kitaip, nei esame įpratę. Vadinama tai nuotoliniu

mokymu, bet šis darbas ne visai atitinka tokį pavadinimą. Mano atveju tai veikiau paruošimas mokiniams medžiagos, kad galėtų mokytis savarankiškai, mokinių konsultavimas, ką savarankiškai išmoko arba ko neišmoko. Dar pareiga vertinti jų darbą. Visiškai nauja patirtis visiems mokyklos bendruomenės nariams – mokiniams, mokytojams, tėvams, direktoriams.“

Šiandien tikrai galiu pasakyti, kad man taip nepatinka. Norisi kontakto su mokiniais, norisi grįžtamojo ryšio ir jausmo, kad mano darbas turi prasmę.

Tokį darbą namuose pradėję, visi ieškojome būdų, formų, metodų, priemonių. Savarankiškai. Žiniasklaidoje girdėjome apie paruoštas medžiagas, bet jos visiškai mums netiko. Kaip sugebėjome, pasitarę mokykloje, bandėme užmegzti ryšį su mūsų mokiniais.

Man nuotaiką praskaidrino akimirka, kai gana greitai sulaukiau iš abiturientų prašymo atsiųsti kartojimo uždavinių, dar prieš privalomai vykdomo nuotolinio mokymo pradžią. Čia buvo viena iš tų akimirkų,

kada jutau savo darbo prasmę.

Vargais negalais pavyko kiekvieną mokinį „pasiekti“. Pradžioje išbandėme pirmuosius ryšio būdus, vėliau atsirado daugiau galimybių. Tada kilo klausimas – ieškoti toliau kitų būdų palaikyti ryšį ar pasilikti prie jau išbandytų? Atsirado nemažai chaoso, sunku buvo susigaudyti mokiniams, kuris mokytojas kaip siunčia pamokų medžiagą. Esu ir mama, taigi stebėjau ir mokinio darbą, sunkumus bei emocijas iš arti. Pradžioje buvo tiesiog įdomu, naujas darbo būdas ne taip vargino.

Darbui reikia skirti šiuo metu daug daugiau laiko nei įprastai. Bandau įsijausti į mokinio „kailį“, suprasti mokinio emocijas, sunkumus. Į visa tai atsižvelgiu, ruošdama pamokų medžiagą. Mano dalykas specifinis, matematika, tikslusis mokslas, ir neįmanoma jo išmokyti tiesiog perskaičius nurodytą tekstą. Tai dalykas, kuris daugeliui mokinių sukelia nemažų sunkumų. Tradicinių pamokų metu mokykloje mėgstu stebėti mokinius, matyti jų reakcijas. Ilgametė darbo patirtis leidžia suprasti, ar mokiniui aiški dėstoma medžiaga, ar tik taip pasako „dėl šventos ramybės“, norėdamas greičiau ramiai sulaukti skambučio pertraukai. Turbūt moksleiviams atsibodo mano raginimai kreiptis tiesiogiai dėl visų neaiškumų, rašyti kylant bet kokiam klausimui – tiek daug jų buvo. Deja, tų klausimų sulaukdavau nedaug. Rašau „deja“ manydama, kad nėra taip, jog mokiniams viskas aišku. Veikiau per sunku arba yra įdomesnių užsiėmimų nei savarankiškai gilintis į nelengvą mokslą, arba tiesiog moksleivis atideda pamoką vėlesniam laikui ir nepatogu kreiptis pavėluotai. Sulaukiau nedaug mokinių konsultacijose mokykloje, kai jos jau tapo įmanomos. Bangu laukti, kokios bus pasekmės. Juk visą šitą medžiagą reikės išmokyti, o matematika toks mokslas, kuris ypač reikalauja nuoseklumo ir sistemingumo. Privalomą matematikos

egzaminą, kur labai tiksliai apibrėžti reikalavimai, reikės laikyti visiems.

Tokios dilemos lydi mane nuolat, kai ruoši medžiagą pamokoms. Nepavyksta man bandymai jungtis tiesiogiai su grupe mokinių. Neturiu techninių galimybių, kad realiu laiku mano rašomus skaičiavimus mokiniai matytų, o vien papasakoti sprendimą nepakanka, nedaug žmonių yra pajėgūs vien iš pasakojimo suprasti teoremą, sprendimą ar skaičiavimą. Geriau pavyksta kalbantis su mokiniais pavieniui. Naudoju tad kitą metodą. Kruopščiai rengiu pamokų planus, smulkiai rašau, kas, kaip, iš kur, kas po ko. Ieškau vaizdo medžiagų, kurias nesunkiai galima rasti internete, bet ne visos jos tinkamos. Kartais rašau sprendimą, fotografuoju ir siunčiu, bet perskaityti ir suprasti mokiniui reikia jau savarankiškai. Pora valandų skiriu rasti tinkamą medžiagą ir paruošti vieną pamoką. Nuolat kyla klausimas, kaip suderinti mokinių savarankiško darbo tempą su perkrauta programa, prie kurios nebus laiko sugrįžti.

Laikui bėgant, atsirado galimybių naudotis naujomis priemonėmis. Tik čia ir kilo klausimas – ar eiti jau įprasta vaga, dirbti išbandytais metodais, ar visgi naudoti tuos patikrintus, kuriuos mokiniai jau pažįsta? Tokių abejonių kilo taip pat stebint prie gretimo stalo savarankiškai, ne visada sėkmingai besimokantį sūnų, kuris kartais nespėdavo susigaudyti, kur kurio dalyko užduočių ieškoti.

Atskiras klausimas, kaip vertinti mokinio darbą. Sunkiai įmanomos tradicinės patikros, kai žinau, kad mokinys dirba savarankiškai. Vėlgi – patirtis leidžia įtarti, kurio mokinio darbas nėra savarankiškas, bet tai tik įtarimas, neturiu galimybių šito patikrinti. Todėl dažniausiai galiu vertinti kaip namų darbą, o ne kaip darbą pamokos metu. Yra šalių, kur įprasta yra dirbti savarankiškai net tada, kai niekas nekontroliuoja, bet mes tokioje šalyje negyvename. Kiekvienas

mokinys juk mokosi sau, ne mokytojui, ne tėvams, tik sau. Vis tiek kada nors reikės šį mokymąsi kaip nors „įskaityti“, tada ir paaiškės kiekvieno branda. Nereikia turbūt tikėtis, kad visi jaunuoliai mąsto brandžiai ir atsakingai. Tokia amžiaus privilegija ir kiekvieno žmogaus teisė – daryti klaidas. Mano užduotis – daryti viską, ką sugebu, kad mokinys galėtų išmokti. Man susidaro įspūdis, kad ne visi nori išmokti (kai kas stengiasi tik „įskaityti“), bet be galo smagu matyti kai kurių mokinių pastangas. Yra daug dirbančių kruopščiai ir atsakingai. Malonu atsakyti į jiems kylančius klausimus, pajusti, kad abejones pavyko išsklaidyti. Man atrodo, kad šitie mokiniai ne tik įsisavina dalyko žinias ir gebėjimus, bet taip pat įgyja įgūdžių planuoti savarankišką darbą, ieškoti naujų, sau tinkamiausių mokymosi būdų. Didėja daugelio mokinių motyvacija mokytis ir įgyjama gebėjimų, kurie ateityje nuolat pravers.

Tikrai yra ir tokio darbo namuose teigiamybių. Dabar jau ne skambučiai reguliuoja mano (mokinių taip pat) darbą, o dažniausiai pati planuoju arba su mokiniais susitariame, kada jiems patogiau pradėti pamoką ar konsultaciją. Galiu pailsėti tada, kai pradėdu jausti nuovargį. Pajutusi alkį, neturiu laukti pertraukos arba darbo pabaigos – šaldytuvas arti darbo stalo. Na ir rytą pamiegoti galima ilgiau, juk darbas šalia lovos! Sąlygos leidžia jam skirti atskirą kambarį, tad nesunku atskirti darbą nuo poilsio.

Sunkiausia darbo dalis yra man tikrinti mokinių darbus ir vertinti jų pastangas pažymiu. Dirbame pagal įprastą pamokų tvarkaraštį, bemaž kiekvieną dieną mokiniai gauna matematikos pamokų planus, užduotis, kurias reikia atlikti. Darbų vertinimui nereikia kiekvieną pamoką siųsti – nebūčiau pajėgi visų mokinių visas užduotis patikrinti. Daug užduočių yra skirtų tam, kad mokinys pats patikrintų, ar medžiaga suprantama ir

išmokta (arba norint padėti savarankiškai suprasti dedukcinį procesą). Tačiau mokiniai ne visada laikosi nurodytų datų, siunčia įvairiais būdais. Tada ir kyla problema, norint viską tinkamai sužiūrėti, įvertinti ir nieko nenuskriausti.

Štai tokia mano, matematikos mokytojos, kasdienybė jau trečias mėnuo. Darbas apie dešimtį valandų kasdien. Per mažai paprasčiausio judesio, per mažai kontakto su mokiniais. Netikrumas, ar mano mokiniams tai naudinga. Atsakomybė – juk egzaminai, kiekvieno svajonės, tolesnio mokslo planai, jauno žmogaus asmenybės formavimas... Tačiau tikiu jaunų žmonių imlumu, sugebėjimu vertinti protingai ir atsakingai šią naują mums patirtį.

Per visą šį laikotarpį trūko man taip pat galimybės dalintis apmąstymais ir pastebėjimais su bendradarbiais. Todėl dėkinga esu už šią galimybę pasidalinti savo mintimis viešai. Vargino netikrumas ir nežinia, kukliai dalijamos informacijos iš švietimo sistemos organizatorių ir valdžios. Kildavo pyktis dėl visų nevykusių pasaulio sistemų.

Kiekvienas mokytojas, kiekvienas mokinys ir kiekvienas tėvas turi savų pastebėjimų, tačiau man atrodo, jog visi sutiksime, kad labai svarbu mums visiems iš tokios neeilinės patirties pasimokyti. Aš tai tikrai daug ko išmokau ir sužinojau tiek apie save, tiek apie kitus žmones. Gal pavyks būt geresnei ateityje? Gal pavyks kiek patobulėti?..“

Šiuos mokslo metus jau vargais negalais užbaigėme. Ir viskas būtų gerai, jeigu ne retkarčiais žiniasklaidoje šmėstelėjančios užuominos, kad... ir rugsėjo mėnesį gali tekti pradėti mokymą nuotoliniu būdu. Na tada tai jau tikrai būtų tragedija, – sako visi vienu balsu. Bet kol kas eikime ramiai, sveikų ir užsitarnautų atostogų. Gal šį kartą praleisime jas bent toliau nuo kompiuterių.

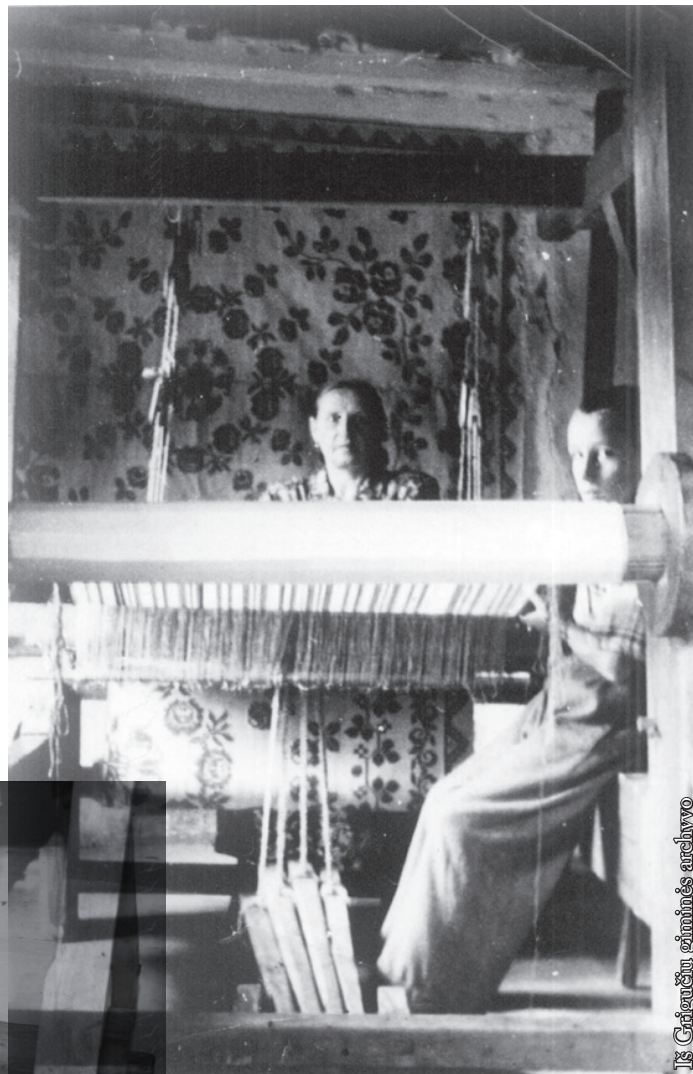
Iš praeities išlikusi rankų šiluma

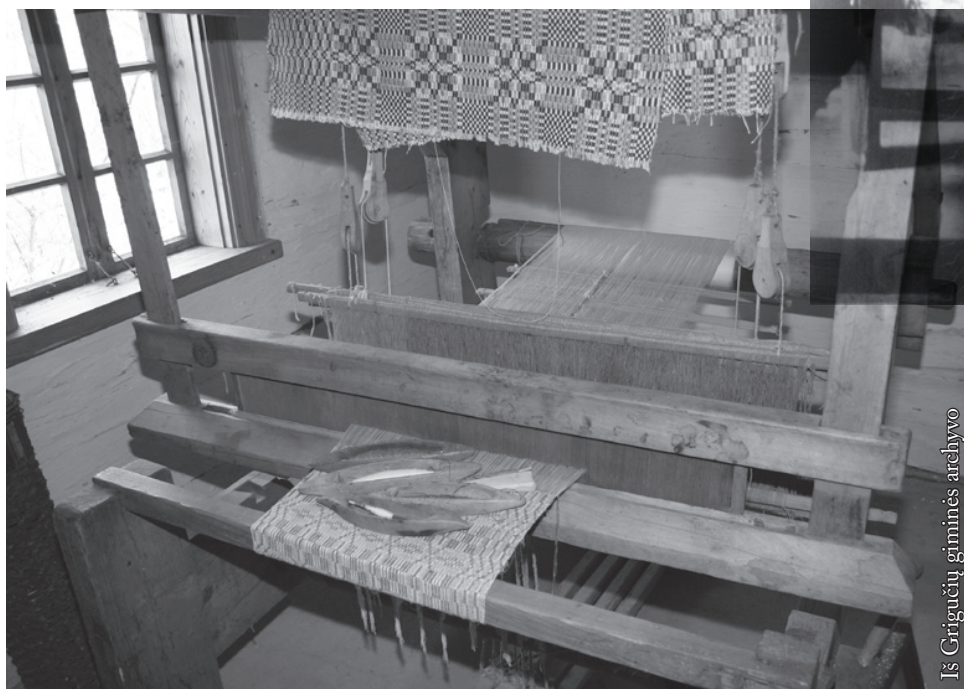
ALICIJA KRAKAUSKIENĖ

Močiutės kraitinis kuparas (mes sakydavom – kufėris) tai ne tik kraičio dėžė ir ne tik paprastas baldas. Tai stebuklinga vieta, kur atguldavo pirmieji močiutės, tada būsimos nuotakos, savarankiški rankų darbai, o išėjus į marčias – jos mamos Katrės ir sesers Onos audiniai, skarelės, megztos vilnonės skaros... Prieskrynėje tilpdavo maldaknygės, rožančius, Grabnyčių žvakės, o vidinėje dangčio pusėje močiutė buvo prilipdžiusi praeities vaizdų – nuotraukų. Šitaip liko išsaugotas neįkainojamas turtas, kuris dabar kaip relikvijos saugomas jos vaikų ir perduodamas iš kartos į kartą. Dabar šis kuparas, kaip ir senelio (dziedulio) pagaminti buitiniai reikmenys ar tetos Onos audimo staklės, saugomas Punsko etnografinėje

sodyboje (skansene). Tik ten nuėjus ir pravėrus pirkios ar klėties duris arba namuose iš spintos išsitraukus lovatiesę ar kitą audinį ir paėmus į rankas atitolsta kasdienybė, pasigirsta linų braukimo, šukavimo, verpimo, staklių pakojų mynimo garsai, pajuntama iš praeities išlikusi rankų šiluma... Tai gi koks lobis slėpėsi močiutės kupare ir ką byloja išlikę senieji namų apyvokos daiktai?

Ona Krakauskaitė audžia pas Burdinus Vilkapėdžiuose. Padeda Burdinų jauniausias sūnus. 1948 m.

Onos Krakauskaitės audimo staklės Punsko skansene. Ant staklių kabo Veronikos Krakauskaitės-Grigutienės audinys

Pirmiausiai iš močiutės kuparo išnyra jos sesers Onos austi audiniai, kadangi Ona Krakauskaitė (1903–1976) iš Trakiškių – tai Punsko krašto garsi audėja. Tai jos daugiausiai pas artimuosius yra išlikusių audinių. Teta Ona audė rinktines ir daugianytes lovatieses (divonus),

Iš Griugučių giminės archyvo

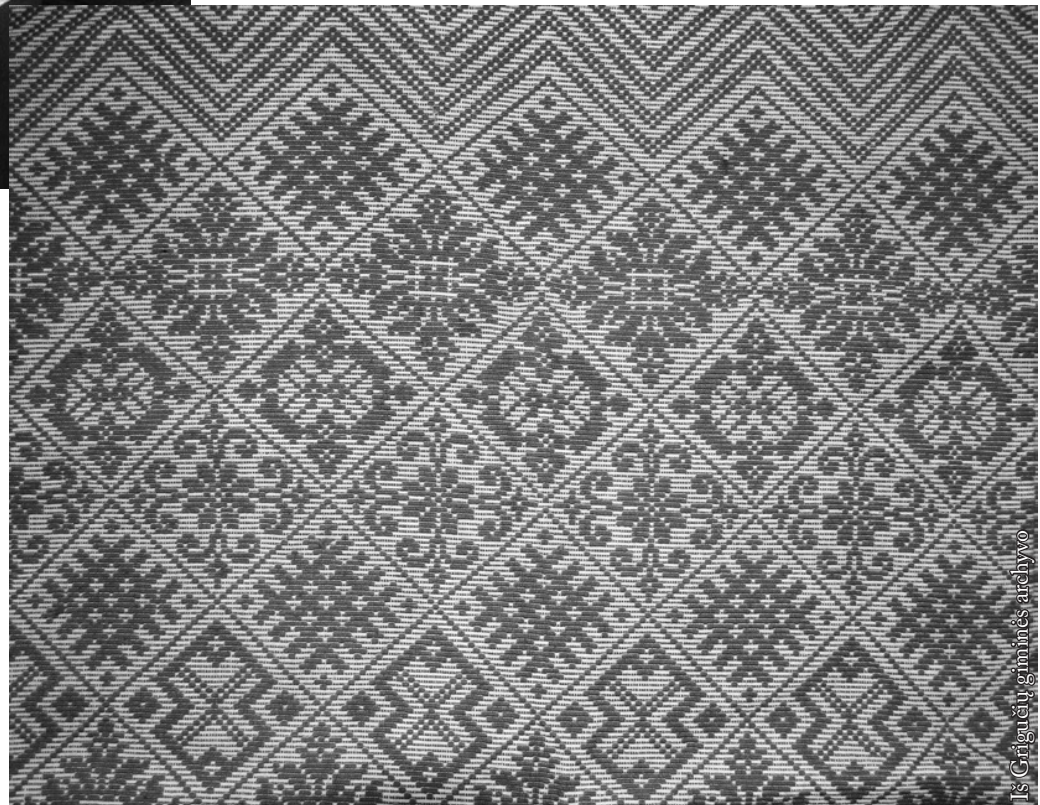
Teklė Paransevičienė apsirengusi savo mamos liemene, kurią Veronika pasisiuvo iš savo mamos Katrės Zuikytės-Krakauskienės (1873–1919) prijuostės. Šalia Teklės ant sienos kabo Veronikos ir Onos išaustas audinys

rankšluosčius (abrūsus), takus, audinius pagalvėlėms. Sunku būtų ir suskaičiuoti, kiek ji išaudusi vilnonių ar lininių lovatiesių su rožių, vynuogių, lelijų ir kitų augalų raštais, audinių su tautine simbolika: Gediminaičių stulpais, Jogailaičių kryžiumi, Lietuvos himnu, rankšluosčių su tulpių, kitų gėlyčių, lapelių motyvais... Ji audė ne tik savo namuose, bet ėjo austi ir pas kitus. Raštais pasikeisdavo su kitomis audėjomis

arba pati komponavo senus raštus su pamatytais išsiuvinėtoje staltiesėje ar nunertoje servetėlėje motyvais. Norint išausti rinktinę lovatiesę, reikėdavo labai didelio atidumo ir kruopštumo. Nedaugelis audėjų imdavosi tokių sudėtingų audinių. Todėl mano močiutė Veronika Krakauskaitė-Grigutienė (1908–1997) ausdavo mažiau sudėtingas keturnytes ar aštuonnytes lovatieses, rankšluosčius. Jai padėdavo minėta sesuo Ona. Jaunystėje močiutė ant rėmų nėrė staltieses, mezgė vąšeliu, o iki pat gyvenimo pabaigos be akinių mezgė

kojines ir pirštines. Ji taip pat siuvo paklodus. Pagalvių galuose įsiūdavo savo nunertą nėrinį. Mezginių raštu dabar papuoštas senelių (dziedulių) antkapis.

Močiutės dukros, glėbiamos darbščių rankų, gebančių valdyti audimo stakles ir įveikti kitus darbus, greitai pajuto formų ir spalvų grožį bei kartu ir sunkaus darbo skonį. Dar mažos būdamos padėdavo tetai ar mamai prie audimo staklių, stebėdavo jas siuvant ar mezgant. Vyresnioji Nijolė, mano mama, jau nuo mažens norėjo gražiau pasipuošti, bet nebuvo nei kuo, nei už ką. Mama jai sakėdavo: „Arklis avižom neprišarsi, o mergos nepadabysi!“ Taigi vėliau išmokusi siūti pati pasisiūdavo sukneles, palaidinukes. Gimus vaikams, siūdavo drabužius visiems namiškiams, o ir gimus anūkams pasiuvo jiems krikšto drabužėlius, kai jau atrodė, kad galima laisvai nusipirkti parduotuvėse. Didžiausias iššūkis buvo vyriausioms dukroms užsigėdus pasiūti joms vestuvines sukneles.

Iš Griugučių giminės archyvo

Šią rinktinę lovatiesę Ona Krakauskaitė išaudė pas Anelę ir Antaną Vaicekauskus Agurkiuose

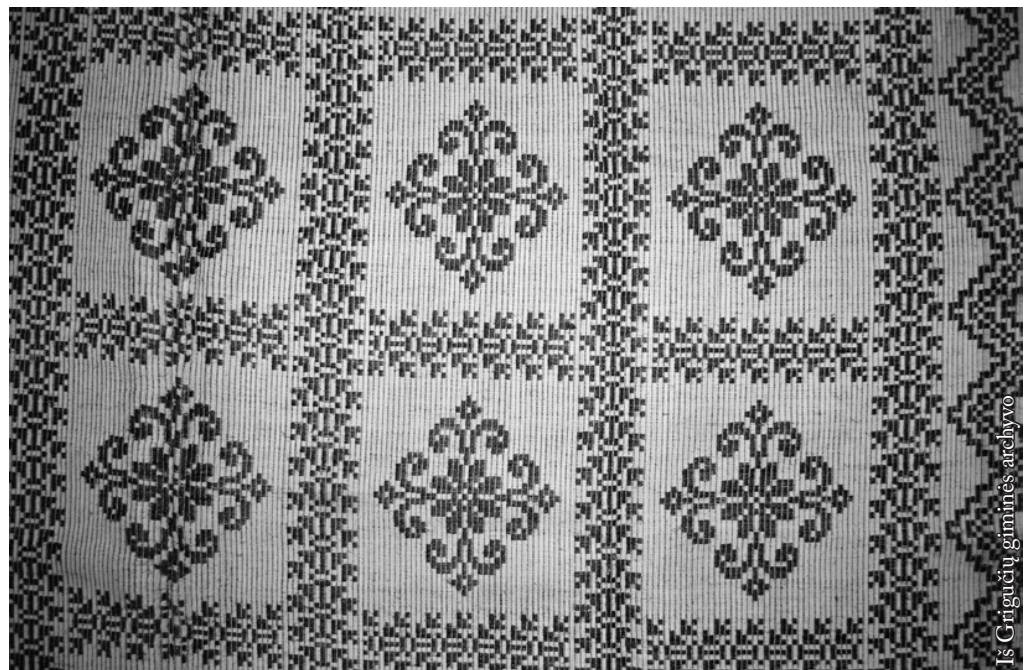
Onos Krakauskaitės austa rinktinė lovatiesė

Bet ir šis vėliau pasirodė ne toks jau sudėtingas. Mama taip pat mokėjo gražiai siuvinėti. Siuvinėjo pagalvėles, staltieses, užvalkalus. Labai daug mezgė, o sulaukus garbaus amžiaus pamėgo megzti vąseliu. Sunku suskaičiuoti, kiek mama nunėrė staltiesių, servetėlių, takelių, trumpų ir ilgų užuolaidėlių, kuriais džiaugiasi ne tik vaikai, bet ir anūkai, proanūkiai, krikštavaikiai, artimieji... Jos jaunesnioji sesuo Teklė taip pat pasižymi meistriskumu. Iš vilnos kaišo visokius papuošalus, siuva, mezga, puošniu popieriumi dekupažo technika papuošia įvairius daiktus. Įsigalėjus kompiuteriams, teta Teklė jau nebe staklėmis, bet programine įranga „išaudžia“ juosteles, raštus. Laikams besikeičiant ir atsiradus naujai technikai, seni buitiniai įrankiai tapo nebereikalingais, tik vietą užimančiais daiktais. Teklės iniciatyva jie surado tinkamą vietą Punsko skansene.

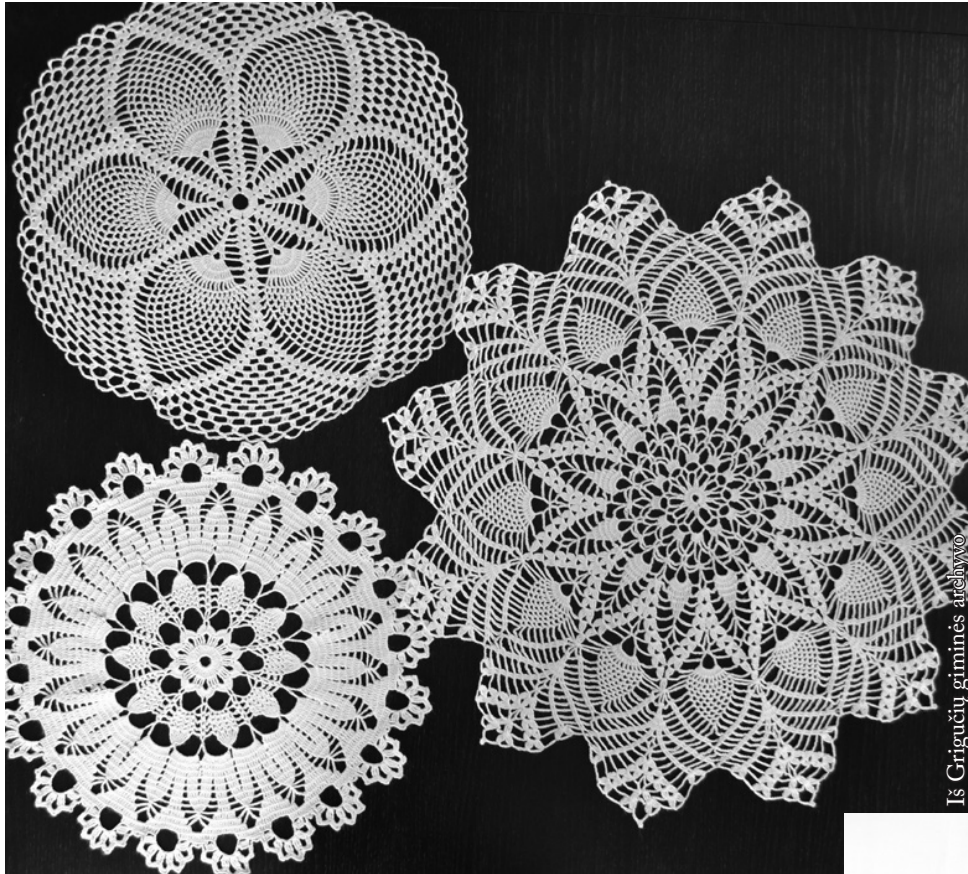
Tik pravėrus Punsko skansene

stovinčios trobos duris ir įėjus į priemenę, pasitinka senelio linų apdorojimo įrankiai: laužtuvas, šepetys linams šukuoti, krijeliai siulams vyti, mestuvai bei ant staklių (stovų) tebelikusi jo nuausta iš kanapių

plėškė (šleja). Pirkioje prie lango – tetos Onos audimo staklės, verpimo ratelis (vindelis), o ant molinės virimo krosnies – senelio nulietas puodas. Mano senelis Jonas Grigutis (1890–1969) iš Šlynakiemio mokėjo ne tik iš medžio pagaminti viską, ko reikėdavo kasdieniam gyvenime. Kai 1944 m. rudenį Grigučių šeima sugrįžo iš Lietuvos, kur buvo priverstinai iškeldinta, į gimtuosius namus Šlynakiemyje, reikėjo pradėti gyvenimą iš naujo. Niekio nelaukdamas senelis ėmėsi darbo. Parsivežęs iš Bokšių kaimo nukritusio lėktuvo sparną, pradėjo lieti iš aliuminio šaukštus, lėkštes, puodus, keptuves, dubenis. Indų pagamindavo ne tik sau, bet ir kitiems. Žiemą jis vėl veltinius, audė iš kanapių plėškes, arkliams pakinktus, suko virves, mezgė žvejybos tinklus, darė bučius ir venterius žuvims gaudyti. Į rankas paėmus išlikusias senelių užaugintų linų pakulas ar susuktą žalia spalva nudažytų lininių siūlų kamuolį, vaizduotėje ima sukiotis, kokį linas turėjo nueiti ilgą kančių kelią, kad iš mėlynžiedžio au-

Onos Krakauskaitės austa rinktinė lovatiesė

Nijolės Valinčienės nunertos servetėlės

galėlio یشهتų drobė. Mano mama prisiminė: „Subrendusius linus nurauna in saujas, sustato in rikes ir kuram laiku palieka lauki, kad baigtų džuc. Po to veža namo ir kulia spragilais. Kap iškulia, suriša in kūlius ir veža kloc an lauko, kad spaliai gerai atšoktų. Po to veža in pircį, kad išdzūtų. Kap išdzūvo, tadu mynė, braukė, šukavo, verpė, kol pagaliau išgauci būna siūlai. Tadu jau galima buvo vyc an mestuvų, po to jau apsukc an stovų volo, sunerc in nycis ir in skietų, surišč. Tadu galima buvo pradėc ausc. O vilnoniai siūlai buvo iš avių kailio. Avį apkerpa, sukedena vylnų. Menkų išmeta, o gerų – sukarša an karstuvo (vežė pas Jurkiūnų in Rascinčius). Po to susuka in kuodelius, kad galima būtų pririšč an vindelio verpstuko. Po to jau verpia an špūlių ir suka in kamuolius. Da darė siūlus iš kanapių. Kanapių apdorėjimas tokias pac, kap ir linų. Iš kanapių darė

virves, šlejas, vadelas, kantaros. Kad apsirangc ar kokius įrankius darban, ar valgyc, turėjai pac užsiaugyc, pasidaryc.“ Siūlus dažydavo ažuolo arba alksnio žievėmis, dilgėlėmis, arkliarūgščių žiedais, surūdijusiais geležies gabalais.

Senelio brolis Martynas taip pat pasižymėjo neeiliniais gabumais. Martynas Grigutis (1892–1950) iš medžio darė spintelės, nuotraukų rėmelius, koplytėles. Pats sudėtingiausias jo darbas – tai Raitiniuose ant kalniuko, netoli namų, kur nuėjo į žentus, pastatytas

malūnas. O patys išpūdingiausi meno kūriniai – tai namų altorėliai, kurių bokšteliai primena Punsko bažnyčią. Jo sukurtus du namų altorėlius galima pamatyti „Senajoje klebonijoje“.

Besikeičiant laikams kuparus ir skrynias pakeitė spintos. Senus buitinius įrankius – kiti techniškai greitesni ir patogesni daiktai. Daugelis senienų išmesta ar sukūrenta, bet atsirado tokių, kuriems rūpėjo išsaugoti jas ateities kartoms. Pas daugelį namuose, o tikrai pas kiekvieną mano močiutės vaiką spintos lentynoje tokiu pačiu vyniojimo būdu surikiuoti vienas prie kito audiniai. Ir tik paėmus juos į rankas atitolsta kasdienybė, pasigirsta linų braukimo, šukavimo, verpimo, staklių pakujų mynimo garsai, pajuntama iš praeities išlikusi rankų šiluma...

Martyno Grigučio sukurtas namų altorėlis

Bitės irgi moka spiegti, arba viskas prasidėjo nuo dviejų aviliukų

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Yra tokių vietų, kurių nebaudo praeivių žvilgsniai, neuzpurškia pravažiuojančių automobilių išskiriamas benzino kvapas, niekas neateina be reikalo ant medinės tvoros parymot. Toli nuo pagrindinių kelių nuklydusios lietuvių šeimų sodybos mena jaunosios kartos nepažintus laikus. Iš pirmo žvilgsnio gyvybę iškvėpusi erdvė iš vidaus pulsuoja auksinį bičių eliksyrą. Pavaiponė tai vienas rečiausiai lankomų ir mažiausiai žinomų mūsų krašto kaimų. Tyla, neapsakomai nuostabių, tankių kalnų ir kalnelių gausa kiekvienam ten užklydusiam atima žadą. Netekus žodžių, lieka nenuilstamas bičių dūzgis.

Atvažiavau į sodybą, kuri daug metų mane žavėjo savo įdomiu išdėstymu. Žvyrkelis, kertantis sodybos kiemą, nepaprastai tvarkingas sodas su dideliu vandens telkiniu, milijonais žiedų pasipuošusios dešimtmečius skaičiuojančios liepos ir akmenimis grįstas takelis, vedantis tiesiai į namus, versdavo pasvajoti apie galimybę bent pakvėpuoti šios vietos aura. Sakoma, kad su norais reikia elgtis atsargiai, nes tie gali netyčia išsipildyti. Panašiai ir man atsitiko šių metų gegužės pabaigoje – pačiame obelų žydėjime, kuriuo kasmet pasipuošia Pavaiponės negyvenama, bet kruopščiai prižiūrima Staskevičių sodyba. Visai netyčia sužinojau, kad jos grožio kaltininkai yra Antanas (g. 1959 m.) ir Elė Aleksai iš Vaičiuliškių. Domėdamasi šiuolaikine bičių nykimo tragedija (neį-

Antanas Aleksa prie savo avilių

manoma kitaip pavadinti jų masiško mirtingumo XXI a.), susipažinau su minėta šeima, kuri bitėmis rūpinasi nuo 1998 metų! Daugelį metų stebi, kaip besikeičiantys laikai ir klimato kaita daro įtaką bitėms, kurios yra absoliučiai visos pasaulio gyvybės pagrindas.

Jurgita Stankauskaitė: Ūkininkai skundžiasi orais. Sako, kad besniegė žiema ir sausas pavasaris gero derliaus nežada. O kokie reikalai bičių pasaulyje?

Antanas Aleksa: Šitie metai yra labai prasti. Po žiemos bitės iš avilių išėjo labai silpnos...

J. S.: O kaip atpažinti, kad jos silpnos?

A. A.: Labai mažai skraido ir jų, žinoma, daug mažiau šiemet. Kai mažai bičių, tai kiek jos to medaus prineš?..

J. S.: Artėjame prie avilių. Ar kuri manęs neįgels? Sako, kad žmogų jaučia.

A. A.: Oi, viską jos jaučia. To, kuris bijo, tai širdis greičiau plaka. Kadangi bitės jaučia, tai tokį žmogų ir puola.

J. S.: Šiandien graži, saulėta diena, bet vakar stipriai palijo.

A. A.: Dėl to šiandien tik dulkeles renka ir vandenį geria. Vandenį maišo su medumi ir maitina savo vaikus. Vakara lijo, todėl visus medžių žiedus ir jų gėrybes nuplovė.

J. S.: Lyja – negerai, sausa – irgi nieko gero...

A. A.: Per sausą žiedlapiuose vis tiek yra to, ko bitėms reikia. Medis drėgmę semiasi iš žemės gilumos ir praturtina savo žiedus.

J. S.: Minėjote, kad dėl sausros prastas medaus derlius. Kaip palyginti derliaus kiekį? Medaus litrais?

A. A.: Kilogramais. Šiomet pirmo medaus beveik nėra.

J. S.: Koks tas pirmas medus?

A. A.: Tai sodų ir pienuių medus.

J. S.: Juk sodai žydi, o pienės irgi pievose puikavosi.

A. A.: Buvo pienuių, bet atėjo didelė šalna. Šiomet labai šaltos pavasario naktys. Medaus tik tada bus, kai bus šiltos naktys. Oras turi pasiekti bent 10 laipsnių šilumos.

J. S.: Teko matyti skelbimus, kad jau parduodamas šių metų medus, o sakote, kad pirmo derliaus beveik nebus. Kažin ar tai bus tikras medus, ar jau, kaip mano senelis būtų pasakęs, cukrumi pašertų bičių derlius?

A. A.: Reikia žinoti vieną svarbų dalyką, kad Punsko apylinkėse pirmą medų turėsime dviem savaitėm vėliau nei, tarkime, Seinų apylinkėse. Atrodo, kad nuotolis nėra didelis, bet oro temperatūros skiriasi. Ten šilčiau, daugiau lygumų, o pas mus kalvos. Paprastas pavyzdys: žiūrėk, pas mus sniegas laikosi, o prie Seinų ūkininkai javus sėja.

J. S.: O tai ką kalbėti apie Lietuvą? Juk ji dar labiau nutolusi į rytus.

A. A.: Aha, o ten vis tiek šilčiau nei pas mus. Lietuvoje lengvos žemės, daug lygumų. Pavyzdžiui, liepos mėnesį ten tenka bites pamaitinti, nes jau žiedų nėra, o pas mus tuo pačiu metu baisus liepų žydėjimas.

J. S.: Kai jau užkabinome bičių maitinimo temą, sakoma, kad nuo bičių visų mūsų išlikimas priklauso, todėl mes turime joms padėti išgyventi, kad patys išsaugotume planetą. Ką mums daryti,

kad joms pagerintume gyvenimo sąlygas?

A. A.: Jų išlikimas priklauso nuo šaltojo metų laiko. Jeigu bus taip kaip šiomet, kad nebuvo normalios žiemos su sniegu ir šalčiais, tai ir bičių nepadaugės. Joms žiemą per šilta. Kai būna šalta, bitės renkasi į tokį kamuoliuką. Tos, kurios būna išorėje, eina į vidų ir sušyla, o tos, kurios būna kamuolio viduryje, išeina ir leidžia susišilti kitoms. Apsikabina du ar tris avilio rėmelius ir slenka nuo apačios į viršų, maitinasi. Šiltą žiemą jos nesiburia, pakrinka po avilį.

J. S.: Pavasariui atėjus bitininkai skundžiasi, kad ūkininkai ne laiku purškia laukus. Reikia labai anksti ryte arba saulei leidžiantis. Priešingu atveju bičių mirtis garantuota. Gal mūsų krašte pagarbiau elgiamasi su jomis?

A. A.: Ūkininkas, kuris devintą ar dešimtą valandą ryto sėda į traktorių ir važiuoja prunkšti laukų,

Jurgitos Stankauskaitės nuotrauka

Jurgitos Štankauskaitės nuotr.

nesuvokia, kad tokiu laiku bitės jau pradeda darbuotis. Tai koks rezultatas? Bitė miršta. Gal ne iš karto, bet ji parskrenda į avilį su tais nuodais ir kitas bites užkrečia. Susirgusias kitos bitės išstumia laukan.

J. S.: Trūksta mums sąmoningumo. Keista, nes visais laikais žmonės mylėjo ir rūpinosi bitėmis. Kuo toliau, tuo turėtume būti, buitiškai tariant, protingesni, o kažkodėl elgiamės labai neatsakingai. Kadaisė pas dažną ūkininką sode stovėjo avilys, o dabar, kad ir kaip norėtume, ne taip paprasta „pasigauti“ spiečių.

A. A.: Mes per daugelį metų keitėme bites. Jos visiškai kitokios, nei buvo kadaisė. Dabar turime bičių

pirmas dienas turėjo vaikščioti su kepure, kad galvos nesugeltų. Įsivaizduok: tu eini, o tau iš paskos du šimtai bičių skrenda. Tai buvo mano pirmas pirkimas. Sode pastačiau savo pirmus du avilius.

J. S.: Tad kaip nepabūgote iš viso užsiimti bitininkyste?

A. A.: Kaip sakoma, šitą bitininkystės ligą įvarė Jonas Gasparavičius iš Punsko. Juk jis buvo didelis bičių mėgėjas. Aš jo įmonėje dirbau prie antkapių. Tuo metu J. Gasparavičius bites laikė Paliūnuose ir Žvikeliuose. Važiuodamas apžiūrėti avilių, veždavosi ir mane. Galėjau nieko nedaryti. Tik kad šalia būčiau, vaikščiočiau ir žiūrėčiau, ką ir kaip jis dirba. Norėjo mane bitininku paversti. Ir pavyko. Spėjo

hibridus – ne tokios piktos, kokios būdavo anksčiau, ir daugiau gali medaus atnešti. Pirmos mano įsigytos bitės... taip, bites, motinėles, reikia pirkti... iš Eglinės Judickų. Tos buvo pasiutiškai piktos. Mano uošvis (žmonos Elės tėvas) per tris

J. S.: Viskas nekaltai prasidėjo nuo dviejų aviliukų...

A. A.: O dabar jų yra 76.

J. S.: Ir kur jie visi telpa?

A. A.: Čia – Pavaiponėje, pakui Vaiponėje, Trumpalyje ir Giluišiuose.

J. S.: Kaip atsirinkote, kurioje vietoje geriausia avilius statyti?

A. A.: Tada, kai žmonos tėviškėje, Pavaiponėje, netilpo visi aviliai, teko ieškotis papildomo sklypelio. Labai gražiai sutarėme su Giluišių Žilioniais. Patys pasiūlė vietą, kurioje galėčiau avilius pastatyti. Kai vėl padaugėjo bičių, kelis avilius nuvežiau į Danutės Jurkūnienės sodą Vaiponėje. Moteris labai mielai priėmė mano avilius. Po to, Jono Vilčiausko pakalbintas, kelis nuvežiau į Trumpalio kaimą.

J. S.: Visos Jūsų bitės gyvena gana ramioje teritorijoje. O to joms ir tereikia. Stebėdama, kaip ir kur dirba Jūsų bitutės, matau, kad kruopščiai nupjaunate žolę. Gražu, bet teko skaityti, kad raginama sėti gėlėtas pievas, mat taip galima bites privilioti.

A. A.: Gal ir gerai, bet ne prie pačio avilio. Jos negalėtų startuoti. Avilio aplinka turi būti sutvarkyta, o kas jau toliau, tai visai kitas reikalas. Štai ne be reikalo prie angos, pro kurią patenka bitės, yra atremta

lenta. Pavasarį bitės yra silpnos. Atsitūpia ant lentos ir lipa ja į viršų, į avilį. Būna, kad nepataiko. Nukrenta. Kelias minutes pasiilsį ir vėl bando patekti į vidų.

J. S.: Padėkite išspręsti mūsų jaunosios kartos dilemą – kaip atpažinti tikrą, gerą ir kokybišką medų? Kokia turi būti jo konsistencija?

A. A.: Reikia dar žinoti, kad medus medui nelygus. Pats avilius laikau keturiose vietose. Iš visų jų iškopus gautume skirtingą medų, pavyzdžiui, nuo Žilionių laukų medus yra kartus, nes bitės dirba miške, čia, Pavaiponėje, medus yra labai saldus. Viskas priklauso nuo to, iš kokios vietos bitė parneš medų. Iškoptas pirmas medus po

penkių arba šešių dienų sukietėja, kaip sakoma, būna „susiėmis“. Reikia skubėt pilstyt į stiklainius, nes kitaip teks šaukštais gramdyt. O kai pražydės sodai ir kraus žiedus avietės, gausime tamsų medų. Toks medus bent du mėnesius bus skystas. Panašiai yra su liepiniu medumi.

Jungtios Stankauskaitės nuotr.

Jungtios Stankauskaitės nuotr.

J. S.: Kokio medaus daugiausiai pavyksta prikopti?

A. A.: Bitininkystėje nieko nėra pastovaus ir nieko bitininkas iš anksto nesuplanuos. Yra geras oras – bus medaus, nėra gero oro – nebus medaus. Neįmanoma suplanuoti medaus kopimo dienos. Jeigu palis – darbo nebus. Teks

laukti kitos dienos. Viskas priklauso nuo gamtos ir laimės.

J. S.: Ar bet kas gali užsiimti bitininkyste?

A. A.: Tik tas žmogus, kuris turi kantrybės ir moka su bitėmis elgtis labai švelniai. Kopti reikia lėtai ir su didele meile joms. Bitės jaučia žmogų ir ne su kiekvienu norės dirbti.

Padėkojusi gerbiama Antanui už malonų pokalbį, kurį prilyginčiau išsamiai paskaitai apie bitininkystę ir bičių gyvenimo santrauką, išeidama sužinojau, kad bitės ne tik dūzgia, bet ir spiegia. Iš avilio išstremiamo trano (patino) išduodamo garso nupasakoti neįmanoma. Jį reikia išgirsti, – sakė Antanas. Tai yra bičių pasaulis, kuriame tiek daug natūraliai sukurtų taisyklių, kaip ir mūsų gyvenime.

Kanauninkas Jonas Giedraitis

ALGIMANTAS KATILIUS

Jonas Giedraitis gimė 1859 m. birželio 5 d. Degučių kaime, Šakių parapijoje, valstiečių šeimoje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir baigė keturias klases. Į Seinų kunigų seminariją įstojo 1877 m. liepos 4 d. Tais metais į pirmą kursą priimta dvylika klierikų. Pagal kilimo vietą daugiau pirmakursių buvo kilę iš lietuviškų parapijų. Tokių buvę devyni, o iš lenkiškų parapijų trys. Tame pačiame kurse mokėsi Lietuvos himno autorius Vincas Kudirka, kuris po dvejų metų buvo pašalintas. Kunigystės šventimus iš viso kurso pasiekė pusė įstojusiųjų, t. y. šeši klierikai. J. Giedraitis turėjo seminarijoje gerai mokytis, nes buvo pasiūstas studijuoti į Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasiškąją akademią, kurią baigė teologijos kandidato laipsniu. Kunigu iššventintas 1884 m. liepos 20 d. Iššventinti turėjo vyskupas Petras Paulius Vežbovskis.

Po akademijos baigimo paskirtas Seinų kunigų seminarijos dvasios tėvu ir katedros vikaru. 1886–1893 m. konsistorijos sekretorius ir vyskupo kapelionas. 1893–1907 m. Seinų kunigų seminarijos rektorius. Nuo 1895 m. Rudaminos administratorius (klebonas). 1899 m. vyskupo Antano Baranausko paskirtas Seinų katedros kapitulos kanauninku: iš pradžių garbės kanauninku be algos, o vėliau tikruoju kanauninku su alga. 1903–1907 m. kapitulos kanauninkas, seminarijos rektorius, konsistorijos asesorius, vienuolynų vizitatorius ir Rudaminos parapijos administratorius. Kaip rašo Juozapas Vailokaitis, vienuolynų vizitatoriaus pareigos buvo gerai apmokamos

esant mažai darbo. Klebono ir vienuolynų vizitatoriaus pareigos buvo tam, kad „pagerinus sunkų materialinį padėjimą, nes žinome, kaip prastai apmokami mūsų seminarijų profesoriai“ (Juozapas Vailokaitis, „A. a. kun. kan. Jonas Giedraitis“, in: *Vadovas*, 1910, Nr. 20, p. 407). Seinų vyskupijos administratoriaus 1907 m. liepos 2/15 d. rašte Suvalkų gubernatoriui informuojama, kad kan. J. Giedraitis atleistas iš Seinų kunigų seminarijos profesoriaus pareigų. 1907–1910 m. buvo kapitulos kanauninkas, Rudaminos administratorius, vienuolynų vizitatorius.

Pirmiausia kunigų seminarijoje kun. J. Giedraitis ėjo dvasios tėvo pareigas, paskui dėstė pastoracinę teologiją, lotynų kalbą, homiletiką, apeigas ir liturgiką. Savo rektoriavimo pradžioje kun. J. Giedraitis neišvengė kai kurių „perlenkimų“. Čia turime galvoje jo draudimą klierikams viešai kalbėti lietuviškai. Bet po klierikų atstovo pokalbio su rektoriumi, nors formaliai neatšaukė draudimo, apsimėsdavo, kad negirdi lietuviškai kalbančių klierikų ir daugiau kalbos klausimo nekėlė (Juozapas Stakauskas, „Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje“, sudarė Algimantas Katilius, Vilnius: Aidai, 2003, p. 196). Dar daugiau: rektorius žinojo, kad seminarijoje vyksta slaptos lietuvių kalbos pamokos, ir netgi ateidavo prie durų pasiklausyti, bet niekad neįeidavo ir dėdavosi nieko apie tai nežinąs (Ibid., p. 225). Kun. J. Giedraitis pasižymėjo pedagoginiais gabumais. J. Stakauskas jį, kaip rektorių, taip apibūdino: „Giedraitį kaip regensą charakterizuoja

nepaprastas proto lakumas, energija, apdairumas ir išvalgumas. Žodžiu, buvo tai retų ypatybių žmogus. Kaip regensas galėjo būti visoms seminarijoms pavyzdys. Jis vienas be jokio prefekto ir kurį laiką be viceregenso mokėjo palaikyti tvarką ir sveiką auklėjimo kryptį seminarijoje. Buvo didelių pedagoginių gabumų ir didelio takto vyras. Pasižymėjo žmonių būdo pažinimu; turėjo dovaną greit pažinti klierikus ir palaikyti tvarką. Klieriką kiaurai permatydavo. Todėl visi jo bijodavo kaip ugnies. Nors visi jo bijojo, bet neapykantos jam neturėjo; jeigu jo nemylėjo, tai bent gerbė už tai, kad buvo išmintingas bei teisingas ir be reikalo nieko nenuskriaudė.“ (Ibid., p. 239) Jo gabumus vadovauti seminarijai pripažino ir amžininkai. J. Giedraičio nekrologo autorius rašo: „Seminarija vesti jam klojosi, kaip reta kam. Turėjo tikrą dovaną jaunimą auklėti. Iš prigimimo gabus šviesiu aiškiu protu ir puikia iškalba Dievo apdovanotas, mokėjo jisai uždegti jaunųjų širdis ir vedė klierikus kur norėjo.“ (Be autoriaus, „A. a. kanauninkas Jonas Giedraitis“, in: *Šaltinis*, 1910, Nr. 9, p. 130) Rektorius kasdien prieš vakarienę sakydavo 15 minučių konferencijas ir jos klierikams buvo labai naudingos, duodavo daug gyvenimiškų pavyzdžių. J. Giedraitis, kaip lietuvis, buvo teigiamai nusistatęs lietuvybės atžvilgiu. Kalbėdavo lietuviškai su naujai stojančiais kandidatais lietuviais bei visada atostogų metu būdamas savo parapijoje Rudaminoje. Tačiau seminarijoje žiūrėjo, kad nebūtų nesutarimų tautiniais klausimais, ir stengdavosi

Kun. kan. Jonas Giedraitis

Iš knygos „Justinas Staugaitis Seinų katedros šėšėlyje“

parapijoje „Žiburio“ draugijos veiklą. Draugijos skyrius čia įkurtas 1906 m. lapkričio 4 d. ir iš pat pradžių ėmė aktyviai veikti. Pirmiausia buvo įsteigta biblioteka, rūpin-tasi blaivybe, vyko susirinkimai, kuriuose svarstyti įvairūs klausimai. Baigęs rektoriauti seminarijoje kan. J. Giedraitis aktyviau įsijungė į „Žiburio“ draugijos skyriaus veiklą. 1909–1910 m. jis buvo skyriaus pirmininkas (Kazys Šapalas, „Žiburio“ draugija ir jos

mokyklos“, sudarė Teresė Gustienė, dr. Vida Pukienė, Algimantas Katičius, Marijampolė: Piko valanda, 2009, p. 257). J. Vailokaitis laidotuvių pamoksle rektorių J. Giedraitį, kaip klierikų ugdytoją, taip apibūdino: „Ne tiktai ką patsai turėjo gražią, prakilnią, mylinčią Dievą ir šv. Bažnyčią širdį, bet mokėjo ir į kitų širdis žiūrėti. Iš prigimimo gabus, aiškiu protu, gera atmintimi ir puikia iškalba Dievo apdovanotas, mokėjo jisai suprasti didžiausias jaunų širdžių paslaptis. Laikė jisai savo rankoje visų klierikų širdis. Rovė be pasigailėjimo iš jų kas bloga ir negera, kas ateityje gali kunigą pražudyti. Vėl

rūpestingai laistė, prižiūrėjo, augino gražiuosius diegelius, kad papuošus savo auklėtinius puikiausiais dorybių vainikais.“ (Juozapas Vailokaitis, „A. a. kun. kanauninkas Jonas Giedraitis, buvusias Seinų seminarijos regensas, Rudaminos (Kalv. pav. Suv. gub.) klebonas pasimirė 20 vasario šių metų dieną“, in: *Vadovas*, 1910, Nr. 19, p. 305) Rektorius buvo objektyvus visiems auklėtiniams, nemėgo skundikų, viską stengėsi pats išsiaiškinti. Kun. J. Vailokaitis rašė: „Kun. Giedraitis laikė seminariją su visais jos reikalais savo rankose, visos silpnybės jam buvo aišku, kaip ant delno, bet, Dieve saugok, kad būtų priėmęs kokį nors klieriką nešiojantį „pačtas“. Pagalios niekas nebūtų nei išdrįšęs panašų žingsnį daryti, žinodamas kaip tokį pasielgimą priims kun. regensas. Net iš seminarijos dekanu, kurio yra tiesiog pareiga informuoti regensą apie dalykų stovį, nereikalavdavu smulkmenų. Patsai stengdavosi viską susekti ir vykdamo jam tatau. Nekartą dar draugai nežinodavo, o kun. Giedraitis jau būdavo susekęs kokią nors besibrukančią į seminariją ydą.“ (Juozapas Vailokaitis, „A. a. kun. kan. Jonas Giedraitis“, p. 409)

Kun. J. Giedraitis palaikė ryšius su knygnešiu Martynu Sederavičiumi, iš jo gaudavo literatūros ir ją platinu.

Kanauninkui teko nukentėti ir nuo carinės valdžios pareigūnų. 1885 m. Seinų katedroje suteikė religinius patarnavimus atvykusiems specialiai buvusiems unitams ir už tai Varšuvos generalgubernatoriaus buvo įspėtas. Pastarojo 1900 m. sausio 9 d. nubaustas 50 rb bauda už tai, kad nesilaikė policijos nurodymų per vyskupo Antano Baranausko vizitaciją („Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861–1915“, opracował Paweł Kubicki, część pierwsza, t. 3, Sandomierz, 1933, s. 250–251).

J. Giedraitis mirė 1910 m. vasario 20 d. Rudaminoje ir ten palaidotas.

būti objektyvus. Rektorius parengė apie 150 kunigų Seinų (Augustavo) vyskupijai. Kunigai iš seminarijos išeidavo ne tik gerai pasiruošę pastoraciniam darbui parapijose, bet ir puikiai suprasdami to meto visuomenės poreikius: „Jisai pats mokėjo suprasti mūsų krašto reikalus ir mūsų laikų dvasią. Tą supratimą ir savo auklėtiniams indiegė. Šiandien matome vadovaujančius kunigus tiek draugijų vedime, tiek švietimo reikalams. Drąši, pilna gyvybės Giedraičio dvasia daugelyje mūsų kunigų atsispindi.“ (Ibid.) Ir pats kan. J. Giedraitis įsijungė Rudaminos

Karininkas Balys Matulevičius (1903–1994)

GINTARAS LUČINSKAS

Balys Matulevičius gimė 1903 m. spalio 18 d. (senuoju stiliumi – spalio 5 d.) Seinų apskrityje, Veisiejų valsčiuje, Veisiejų kaime, neturtingų žemdirbių Vincento ir Marijonos (Talandytės) Matulevičių šeimoje. Pakrikštytas Boleslovo vardu Veisiejų parapijos bažnyčioje. Vėliau tėvai gyveno Kučiūnų valsčiuje, Sapiegiškių kaime. Balys mokėsi pradinėje mokykloje, po to baigė gimnazijos 6 klases.

1922 m. spalio 5 d. mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę. 1924 m. rugsėjo 28 d. baigus Karo mokyklą (VI laida), jam suteiktas pėstininkų leitenanto laipsnis ir paskirtas 9-ojo pėstininkų pulko būrio vadu. 1928 m. lapkričio 23 d. pakeltas į vyr. leitenantus.

1931 m. sausio 1 d. pagal Karininkų laipsnių įstatymą Baliui Matulevičiui karinis laipsnis pakeistas į leitenanto. 1931 m. rugpjūčio 5 d. perkeltas į 5-ąjį pėstininkų pulką, 1934 m. rugpjūčio 8 d. paskirtas kuopos vadu. 1934 m. lapkričio 12 d. perkeltas į 7-ąjį pėstininkų pulką, o lapkričio 23 d. pakeltas į kapitonus. 1935 m. birželio 1 d. paskirtas 7-ojo pėstininkų pulko raštvedžiu.

Karininkas Balys Matulevičius apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečio medaliu (1928 m. gegužės 15 d.) ir DLK Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu (1938 m. vasario 16 d.).

1935 m. susituokė su Stase Zelbaite (g. 1913), susilaukė dukros Laimos (g. 1938).

1940 m. birželio 15 d., Sovietų Sąjungai okupuojant Lietuvą, kpt. Balys Matulevičius tarnavo 7-ojo pėstininkų pulko mokomosios kuopos vadu. Likviduojant Lietuvos kariuomenę 1940 m. spalio 3 d. paskirtas Raudonosios armijos 29-ojo teritorinio šaulių korpuso 179-osios šaulių divizijos 234-ojo šaulių pulko ryšių kuopos vadu.

1941 m. birželio 22 d. kilus Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karui, kpt. Balys Matulevičius iš Raudonosios armijos pasitraukė. Vokiečių okupacijos metais tarnavo Lietuvos savisaugos dalinių (LSD) 5-ajame batalione maito tiekimo viršininku, vėliau – LSD 11-ajame batalione.

1944 m. vasarą su šeima pasitraukė į Vokietiją, 1948 m. emigravo į Kanadą. Mirė 1994 m. vasario 10 d. Toronte, palaidotas Šv. Jono lietuvių kapinėse.

Literatūra

1. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 5. Vilnius, 2005, p. 181, 182, 364.
2. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 9. Vilnius, 2013, p. 354.
3. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 10. Vilnius, 2015, p. 89,

174, 211.

4. Pakeltieji į aukštesnį laipsnį karininkai. Kardas. 1934 m. gruodžio 1 d., Nr. 23, p. 479.

5. Pakeltieji ir apdovanotieji. Karys. 1938 m. vasario 24 d., Nr. 8, p. 244.

6. Suvalkų valstybinis archyvas. Veisiejų RKB krikšto, santuokų ir mirimo aktų įrašų knyga, 1903 m. Akto įrašo Nr. 139.

Lietuvos kariuomenės ltn. Balys Matulevičius. Marijampolė, 1931 m. liepos 26 d.

Iš Gintaro Lučinsko archyvo

Audėjų namas Seinuose

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Vytautas Macukonis, gimęs 1937 m., kilęs iš Žagarių, pasakojo:

– Mokinaus Žagaruosa pas Dapkevičius, kap buvo mokykla iki 4 skyrių, paskui penktų ir šeštų – Aradnykų mokyklon ėjau, sapcintų skyrių beigiiau Sainuosa mokyklon palei miškų. Gyvenau tėviškėj Dapkevičių kaiminystėj, kur sanovėj močutė Ieva iš kaiminystės – Dapkevičių buvo atėjus in Pacukonius in marcas, ba Pacukonis Povilas ilgai dzyrbo Amerikoj ir grįžis tai išsyk paklausė, ar Ieva Dapkevičių nežanota, ba jau buvo ne tokias jaunas vyras. Tai kap sužinoj, kad ji jau pana, tai tuoj pasiuntė piršlius ir graita jieį apsižanino. Sakyta, kap išvažinėj, tai ji da maža buvo. Sakė visi, kad jis užsiaugino sau žmonų, palaukė, kol suaugis in panas. Tokia mūs giminytė.

Tai va an kelių dzyrbau nuog 1974 m., paskui suparalyžau man nugarkaulį, gydiaus, išėjau an rentos ankstesnės ir gyvenu Sainuos.

Apie mano dėdį norėtai? Mano

dėdė (tėvo brolis) Antanas Macukonis važuodavo in Vylnių ir atgal dzviracu, ir kap daugelis iš canajus mokinos amato Vylniaus artelėj, o paskui audėju buvo Sainuose, Audėjų nami. Tep sakydavo, kad ainam in Audėjų namų. Vadzino Audėjų namas. Mažu kas kitap žino ir pamena.

Kap da mažas vaikas buvau, tai tankiai tan Audėjų nami tėvai laido man pabūc, pas tų dėdį Sainuosa teko ne sykį nuveic ir pabūc. Tas namas jau kiek apsišargioj no lietaus ir žinia: medzinis, tai ne mūrinis, o medzis gi ne amžinas... O seniau gi visur stubos medzinės. Ir tus namas labai gražus. Perainu miškų, keliu pro ligoninį, ir jau pas dėdį. Namas tus medzinis ne bile kokias, paprastas, kap mūs kaimi, o jau su špokinyču. Viskas aplink da javais buvo apsėta ir cieį laukai ir balos tai vienuolių nuosavybė kedais buvo.

Būdavo, kap mažas vaikas buvau, tai sukiojausi prieg to audzimo divonų ir milukų vėlimo, glensavimo. Dėdė velc mokėj, o vailokų kiek būdavo

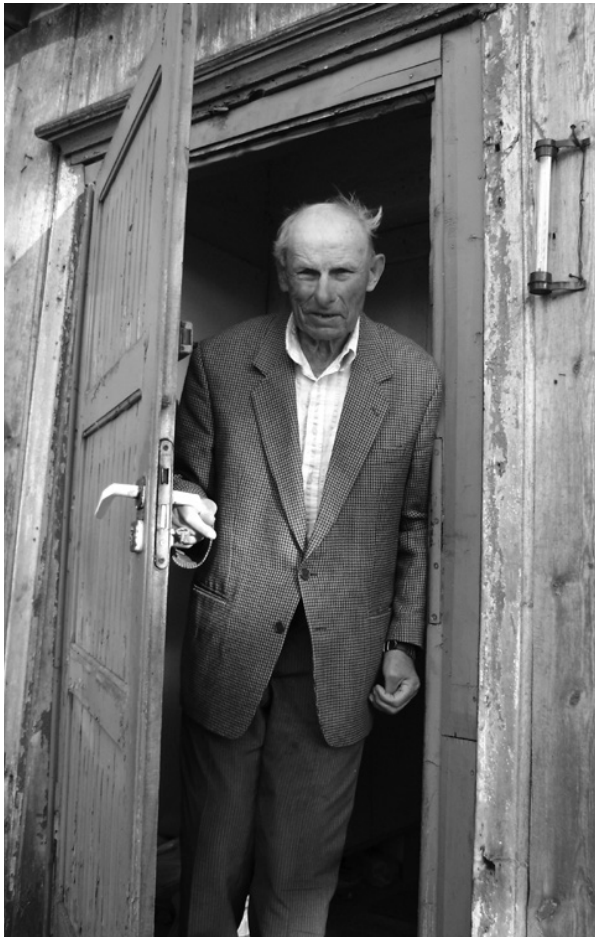
pridaris. Būdavau pas savo dėdį Antanų Macukonį ir tas jį insisūnijusias tetas Onų ir Agotų Malinauskaites. Man paciko, kap lakstė šaudzyklukė, net akyse raibuliavo visoki raštai. Audė nuo dzvyncų iki dzvylikancų divonus, rankšluoscus, daugiausia audeklų dėl apsirangimo.

Kiek žinau, da šnekėta, kad tus Antanas kalėjo, buvo nelaisvėj per karų lygtais Vokietijoj. Jis Jono Pajaujo pastangom ir kitų lietuvių, gal Pacukonytių, dėka buvo laisvėn ankscau palaistas.

Daugelin, o gal kožnuos, namuos buvo stovai. Ir ne vieni... Visos moterys audė seniau, vienos kitas pamokino ir dalinosi raštais, alia ca buvo kitap – gerau ir gražau išausta. Jos buvo pasmokinį. O audė ne bile an kokių stovų, o fabričnų, ir turėjo prisidarį spalvotų ir klėtkuotų – visokių lininių ir vilnonių, ir miluko lopkucų. Kas nori ko užsakyc, tai jos išima visų pundų lopkucų, parodo ir paklausia, kokios spalvos norėtų audinio – ir užsisako žmonės. Audė, tai audė, trijais stovais. Man stukalinimas ne trukdė, o paciko. Negalėjau vis daslaukc, kadu jau nuims nuo skieto. Kap nuima – ot margumas, raštų raibumas... Išaustus kvorbino, kap kas norėjo. Namuose prascau kožna turėj, tode nešė ca in Sainus, kad an gražasnių, šventadzieninių apsilvilkimų turėt miluko ar audeklo, ir tuoj pas siuvėjų. Iš jų išaustų audeklų ir milukų paskui kraučkos siuvė paltus, andarokus, kelnes, galiafeikėm vadzytas (paskui jau placos in madų inėj), da ailiias, ailukes, jesionkes. Nebuvo kap dabar pirkc, tode reikėj linai pasėc, nurauc, išmync, suškuoc, suverpc, suausc ir pasiūc. O kap iš avių vylnos, tai irgi sukarša, suverpia gražai, audza arba mezga.

Audimo ėmonė Seinuose tarpkariu, galbūt 1938 ar 1939 m.

Vytautas Macukonis

Iš Ramoniškių Jonušonienė galėtų daugiau papasakoc. Šitos dzvi sasarys Ona ir Agota Malinauskaitės tai iš Ramoniškių, lygtais sykiu su Pacukonytėm iš Žagarų mokinios Vylniuj, sugalvoj adaryc Sainuose audzimo įmonį, rinko lėšas, nupirko sklypų iš Sainų vienuolių ir pastatė medzinį namų, stovus trejus išstatė. Vieni tai labai platūs, kad visas divonas audėsi iškart. Ba visur kaimuose tai siaurasni stovai ir po audzimo tokios dzvi siauros pusės reikėj susiuc in cielų.

Antanas Macukonis audė tepgi. Ona su Agotu ca gyveno ir audė, tai audė, daugiau lininiu siūlu, šaudzyklukė cik lakstė jų rankose. Audė jos ilgai ir gražai, žmonėm paciko. Audė, pakol krautuvėse nepasirodė. Po karo audė jau iš vylnos visokius milus vyram an ailukių, paltų. Ir tai gražais raštais.

Žmonės ca ir tep užaidavo pasišylc žiemų, o vasarų basos aidamos moterys (iš Žagarų, Dusnyčos, Radzucų,

Ramoniškių ir da kitur) užaina užsimauc batais, tai krapšį kokį pasideda, o gaspadorus būrkų ir vadelas. Namas tus medzinis, kur austa, buvo aprašytas an Antano ir jo žmonos Onos (Sinkevičūtės iš Aradnykų) vardo. Kap jis numirė, perėjo jos broliu ir vėliau dukrai Danutei Malickienei.

Antanas Macukonis vėlė milus, glensavo. O tas glensavimas – tai tep lygino (inkaicina karštų gelažį – kap prosu). Kap sakiau, paskui tus daržas ir namas su stovais perėjo an Antano žmonos brolio ir jo dukros.

Audė da be elektros, prieg lempai ar jau perdzien prie šviesos, kap per langų ėj. Vieni stovai an cielo kambaro – platus divonas išaidzinė, tai paciko žmonėm. Žmonių visadu tynajus pylna buvo. O da dzvejuosa kambaruosa tepgi stovai ir vindeliai. Kap

neverpė, tai audė. Cies viduru kuknia nedzidukė, o miegoj lovosa pakampiuose, kap stovėj net ir kuknė, ir an aukšto, tynajus mylėjau kopėcom paslypėc.

Kici mažu gerai žinot. Ca šnekėta, kad Pacukonių Poviolo ir Ievos (Dapkevičūtės) tos penkios dukterys kap mokinios Vylniun, tai traukė in audzimo artelijų mokycis paneles, kad grįžį būtų geros audėjos. Nu ir jos padėj dėl šito namo pastacymo. Sakyta, kad susidėj daug kas ir padovanoj mūs lietuviam. Tep kap šita lietuvių prieglauda mūs lietuviam irgi dovana iš Lietuvos. Alia cikrai sanesni tai da pame-na, kap šnekėta, kad iš sapcynių dukterų net penkios mokinios Lietuvoj. Tus jų tėvas tai turėj pinigų, ba ilgai buvis Ameriki pas broli tynajus gerai užsidzyrbo, alia grįžo in tėviškį Žagaruose.

Kitų žmonių pasakojimu, minėtas namas pastatytas Lietuvos žmonių sudėtomis lėšomis. Palikimas buvo aprašytas Onai ir Agotai Malinauskaitėms. Jos baigė artelėje Vilniuje audimo kursas. Tuo laikmečiu daug kas iš šio krašto ten mokėsi siūti ir austi. Gal kam pavyktų surasti pavardes ar dokumentus žmonių, kurie ten mokėsi? Ir kokiomis aplinkybėmis bei kam aprašytas minėtas namas, kokiomis lėšomis jis pastatytas? Būtų įdomu.

Audėjos Ona ir Agota Malinauskaitės (lenk. Agata i Anna Malinowskie) vėliau įsivaikino Antaną Macukonį, o šis vedė Oną Sinkevičūtę, kuri taip pat ten audė. Jie neturėjo vaikų, tad vėliau Onos brolio Vinco Sinkevičiaus dukrai Danutei Malickienei (Sinkevičiūtei) perdavė namą. Ji dabar šio namo savininkė.

Antanas Macukonis iš Žagarių su to paties kaimo draugu Jonu Jakubasku lenkų kariuomenėje, 1939 m.

Mylimi Tėveliai
Stanislava ir Romualdai Labučiai,
 sveikiname su nuostabia švente!

1970 m. birželio 28 d. sumainėte aukso žiedus.
 Auksinių vestuvių metinės byloja,
 kad kartu pragyventi 50 metų susineria
 vieni šalia kitų kaip perlai karoliuose.
 Linkime ir toliau mylėti vienas kitą, suprasti,
 užjausti, atleisti, mėgautis vienas kitu ir
 kartu pragyventi dar tiek pat metų!

Jus sveikina

Sūnūs Darius, Petras ir Artūras su šeimomis

Birželio 19 d. 50-ojo bendro
 gyvenimo jubiliejaus sulaukė
Onutė ir Pranas Grigučiai.

Brangieji!

*Džiaugiamės didele ir gražia Judviejų švente,
 neišsenkančia meile ir pagarba vienas kitam.
 Linkime ir toliau tvirtai laikytis kaip medžiai
 vienas kito visom šakom ir širdimi.
 Būkite laimingi!*

Jus sveikina

Krikšto dukra Edita su šeima

Sveikinu „Aušros“ redakciją ir visus šio žurnalo straipsnių autorius bei skaitytojus, nepaisant to, kurioje šaly gyvenate. Noriu padėkoti už gražius straipsnius, eiles, pasakojimus apie praeities žmonių gyvenimą. Būki-
 me visi stiprūs šiuo sunkiu laikotarpiu. Linkiu daug sveikatos, stiprybės,
 meilės, supratimo ir pagarbos vieni kitiems, kurios šiandieną labai trūksta.
 Dėkoju „Aušros“ redakcijai už gražų leidinį, kurį malonu paimti į rankas ir
 paskaityti gimtąja lietuvių kalba. Ačiū Jums už sunkų darbą, triūsą.

Teresė Janušonienė

*Ačiū, Dieve, už gražų rytelį.
 Džiaukimės, kad turime lietuvišką kampelį,
 Mylėkim ir gerbkim vieni kitus,
 Vis pagalvokime ir apie vargšus.
 Žiūrėkim ir stebėkim tą gamtą,
 Kur mums duota ir palaiminta.
 Žinokim, kad ateis tokia diena,
 O gal ir gyvenimo pabaiga –
 Neapkabinsim vienas kito...
 Prašau – nenešiokim širdyje pikto.
 Žmogui gyvenimas duotas gražus.
 Vis stebėkim, kada ir kaip žvaigždės kris.
 Saulė danguje šypsosis ir žerės,
 Žmonių širdyse pyktis vis knibždės,
 Vėjelis švelnus plaukus kedens
 Ir iš akių ašarėlės ridens.*

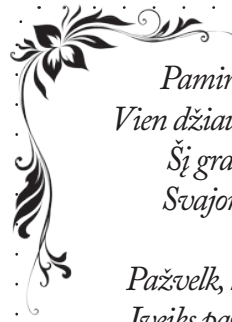
*Tausokim ir gerbkim vieni kitus,
 Maldos nepamirškim, kai valgom pietus.
 Žmogus žemėje tai Dievo kūrinys,
 Jis trapus kaip laukuose tas trupinys.
 Žemė visur yra šventa,
 Labai graži ir nepaprasta,
 Tik norėkim ir skubėkim gyventi,
 Mylėkim ir būkim kitų mylimi.
 Iškelkim rankas į dangų
 Su pilnom saujom gražiausių žiedų,
 Dėkokim Motinėlei Marijai,
 Kad leido gyventi ir būti žmogum.*

*Kiek daug žiedų pražydo ir nuvyto,
Kiek daug šviesių pavasarių sutikot Jūs,
O Jūs vis einat vienas šalia kito
Per įvairius gyvenimo kelius.
O kiek kelių, kelelių pražygiuota,
Juk 30 metų Jūs kartu!
Visas dienas užmirškit debesuotas,
Širdy tebus vien gera ir džiugu.
Ir leiskit mums pakelt šampano taurę,
Naujai uždegti židinių šeimos.
Laimingai tęskite pradėtą kelią
Ir nenukrypkite nuo jo.*

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname
Rūtą ir Joną Žukauskus iš Burbiškių
ir linkime sveikatos bei dar daug gražių akimirų kartu.
Teneblėsta šypsena rūpesčių kasdienybėje, te gyvenimo
kelias būna ilgas ir šviesus.

Sūnus Robertas, tėvai, broliai ir sesės su šeimomis

*Pamiršk sunkias dienas,
Vien džiaugsmą prisimink,
Šį gražų jubiliejų
Svajonėm apipink.*

*Pažvelk, kaip šalčio gruodą
Įveiks pavasario šviesa,
Naujus dar skrydžius Tau patirti duota,
Pasitiki juos su kiekviena aušra!*

Su 60-uoju jubiliejumi
Joną Žukauską iš Kreivenų
sveikina

*Žmona Danutė, vaikai Jūratė,
Judita, Jurgita ir Viktoras
su šeimomis*

Lietuvos žiniasklaida

2020 06 09–06 21

Prezidentas parlamente skaitė savo pirmųjų darbo metų ataskaitą. Žiniasklaida perteikė šalies vadovo kalbą bei politikų, ekonomistų, politologų vertinimus.

„Prezidentas Gitanas Nausėda apžvelgė padėtį šalyje, Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. Savo pirmajame metiniame pranešime prezidentas tvirtino, kad koronaviruso pandemija nustatė visuomenės ir valstybės imuninės sistemos silpnąsias vietas ir parodė, kam reikia dramos ir superdvyrių, ir kas ieško momentinės šlovės, matuodamasis laurų vainiką.“

Šalies vadovas kritikos negailėjo politinei kultūrai šalyje, kurios kartelė esą nuleista iki „visiško dugno“, – rašė portalas lrytas.lt. – Prezidentas

tvirtino, kad gerovės valstybė prasideda ne nuo ekonominių ir socialinių rodiklių, o nuo pagarbos, tarpusavio pasitikėjimo, atsakomybės už bendrą interesą ir pagalbos vienas kitam. „Suvokimas, kad esi atsakingas ne tik už save, vis dar yra Lietuvos siekinys. Pagarba esančiam kitoje mąstymo stovykloje vis dar yra Lietuvos siekinys“, – vardijo jis.

<...> Kalbėdamas apie politinę kultūrą šalyje, prezidentas rėžė – pasiekėme visišką dugną: „Mes visi esame atsakingi už tą politinę kultūrą, kuri šiandien viešpatauja Lietuvoje. Gėdinga, kad aukšto rango valdžios pareigūnų politinės atsakomybės kartelė nuleidome iki visiško dugno. Atseit, visi veiksmai, kurie nebaudžiami

sodinimu už grotų, yra teisingi ir teisėti.“

„Niekaip nesugebame išspręsti įsisenėjusių problemų, nes žiūrime ne į tai, kas yra siūloma, o į tą, kuris siūlo. Glumina politikų užsispyrimas priešintis iniciatyvoms, kurios yra ne jų sugalvotos, nors naudingos Lietuvos piliečiams.“

Įsisaugoninkime pagaliau, kad eiti į kompromisą – nėra silpnumas. Politinės daugumos darbas – ne buldozeriu sulyginti su žeme kitus. Politinės opozicijos darbas – ne kritika dėl kritikos. Visų darbas – kurti bendrą gėrį“, – kritikos ir valdančiųjų, ir opozicijos pusėn pažėrė G. Nausėda.“

Iškart po pranešimo su portalu lrytas.lt vertinimais ir nuomonėmis

pasidalijo kadencijas baigę šalies prezidentai. Dalios Grybauskaitė žinutė buvo trumpa ir aiški. „Pirmieji metai visada yra sunkesni, šie pasitaikė ypač komplikuoti su pandemija ir ekonomine situacija, manau, kad prezidentas juos atlaikė. Norėčiau palinkėti stiprybės, nes puikiai žinau, koks tai darbas, ir kaip kolegė prezidentė, linkiu jam visko ko geriausio“, – trumpai įvertino D. Grybauskaitė.

Valdas Adamkus tikino, kad turi vienintelį linkėjimą G. Nausėdai: laikytis savo principų, nenuvilti tautos.

„G. Nausėdos pranešimo analizė: tradicinis, bet lyderystės ir aiškumo mažai, jaudulys kalbant dviem temomis“. Taip pavadintame straipsnyje portale 15min.lt Liepa Želnienė rašė: „Politologų vertinimu, prezidentas pasirinko tradicinę ir nuosaikią pranešimo formą, akcentavo užsienio stebėtojams svarbius dalykus, tačiau nesutvirtino savo lyderystės. Viešojo kalbėjimo ekspertas pastebėjo dvi temas, kuriomis pasisakydamas prezidentas jaudinosi ir nerimavo.

<...> Pasak viešojo kalbėjimo eksperto Igorio Vasiliausko, G. Nausėda metiniam pranešimui pasiruošė nepakankamai, nes kūno kalba buvo nepakankamai sustyguota. „Prezidentas stresuoja ir tai yra akivaizdu. Keletas momentų, kai tai ypač matėsi iš kūno kalbos. Apie santykius su Baltarusija. Šio sakinio kontekste prezidentas tris ar keturis kartus tiesiog pastrigo ant atskirų žodžių.“

Politologė V. Būdienė sakė: „Mančiau, kad šis prezidentas yra šiek tiek kitoks, nei buvę prezidentai. Galbūt jis panašesnis į Valdą Adamkų, tačiau jis nėra toks sunkiasvoris, kaip buvo Algirdas Brazauskas ar Dalia Grybauskaitė politinė prasme. Jis visiškai kitos kartos nei ankstesni prezidentai. Jis pagal amžių kitos kartos, pagal kultūrą politinę kitos kartos. Simpatiškas, kostiumas gerai jam tinka, jis turi šeimą tradicinę – žmona, vaikai. Jis iš tikrųjų kitoks prezidentas. Visiškai naujos kartos.“

Mykolo Romerio universiteto politologas Saulius Spurga LRT televizijos studijoje G. Nausėdą taip pat lygino su V. Adamkumi. „Panašumai yra akivaizdūs, tai vienijanti figūra, tokia norinti būti. Kalbama apie visą Lietuvą ir regionus, norima socialinės santarvės. Iš tikrųjų, jei reikėtų lyginti, tai G. Nausėdą visų pirma būtų galima lyginti su V. Adamkumi“, – kalbėjo jis.

Kauno technologijų universiteto dekanas Ainius Lašas svarstydamas, ar prezidentas pajėgus sutelkti ne tik visuomenę, bet ir atskirus politikus, teigė manąs, kad tai greičiausiai ir yra vienas pagrindinių G. Nausėdos uždavinių, tačiau per pirmus metus bent vieną svarbų mūsų prezidentas pralaimėjo.

„Paimkime tą patį sutarimą dėl švietimo, jis sakė, kad tai yra skola. Akivaizdu, kad į šį projektą prezidentas investavo nemažai, bet jam nepavyko. Telkimas šiuo metu tik iš dalies, ilgainiui – žiūrėsime. Gal tai tik pradžia“, – sakė A. Lašas.“

„Įvertino G. Nausėdos pranešimą: priešų neieškojo, bet trūko konkretumo“, – portalas lrytas.lt po Prezidento pranešimo perteikė politikos ir komunikacijos ekspertų nuomonę. „Kalboje gausu kalambūrų ir metaforų, kurios iš vienos pusės padeda suvokti situaciją giliau, tačiau pats pranešimas skirtas plačiajai visuomenei, todėl reikėtų daugiau konkretumo. „Dramos superdidvyriai“, „geopolitikos šachmatų lentos pėstininkai“, „piktos skiauterės kratymas“ – šios frazės ne visiems gali atnešti supratimą, kurį turi politikai ar šioje srityje dirbantys asmenys“, – kalbą įvertino Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) politologas Mindaugas Norkevičius. „Retorikos prasme išgirdome tai, ko ir buvo galima tikėtis. Kalba sugebėjo jungti metaforišką kalbėjimą su tikrovės suvokimu bei gebėjimą visur įžvelgti moralinius aspektus“, – apibendrino Vilniaus universiteto (VU) Komunikacijos fakulteto profesorius, politinės komunikacijos ekspertas Gintaras Aleknonis.

„Metinis pranešimas yra svarbus politinio gyvenimo įvykis ir į jį galima žvelgti iš dviejų pusių. Pirmoji – pati kalba. Kita pusė – kaip politikai ir visuomenė reaguoja į tą kalbą.

Visuomenė išklauso, vieni pastebi vienus dalykus, kiti – kitus. Ir tai įdomiausias dalykas, kuris ir atskleidžia kalbos prasmę. Valdantieji išskiria ir sau paskiria vienus dalykus, sakydami, kad štai kaip gerai įvertinta mūsų veikla. Opozicija visą laiką sako, kad prezidentas kritikuoja valdžią“, – detalizavo VU Komunikacijos fakulteto profesorius.“

Karantinas dėl koronaviruso (COVID-19) lyg ir praeina, apribojimų vis mažiau, tad įvairūs skaičiuotojai skelbia informaciją, kokią įtaką trys draudimų ir ribojimų mėnesiai padarė skirtingoms gyvenimo sritims. „Koronaviruso pandemija smogė žmonėms. Savivaldybių skiriamos socialinės paramos prašo daugiau gyventojų nei įprastai. Tačiau pinigų tam pritrūkti nesibaiminama – pernai buvo nepanaudota daugiau kaip pusė visų socialinei paramai skirtų lėšų. Esą šiemet sutaupymas bus mažesnis, bet vis tiek turėtų būti“, – rašė portalas 15min.lt.

Anot rašinio autorės Robertos Tracėvičiūtės, „Socialinės apsaugos ir darbo ministro Lino Kukuraičio patarėja ryšiams su visuomene Eglė Samoškaitė aiškino, kad šiemet savivaldybėms iš valstybės biudžeto piniginei socialinei paramai skirta 223,3 mln. eurų.

<...> Anot E. Samoškaitės, iš esmės visuomet piniginei socialinei paramai pervadama suma yra didesnė nei pirminis poreikis, nes ir pats poreikis gali kisti. Tačiau nuo 2020 m. birželio 1 d. įsigaliojo kai kurie pakeitimai, kurie padidino piniginę socialinę paramą (socialines pašalpas, kompensacijas už šildymą, karštą vandenį, vaiko pinigus ir kita).

„Šiems pokyčiams įgyvendinti papildomai šiemet metams savivaldybėms sutarta skirti 31,64 mln. eurų. Lėšos bus pervestos šių metų trečią

ketvirtį. Šiuo metu visos savivaldybės jau yra pateikusios papildomą poreikį lėšų dėl naujų pakeitimų įgyvendinimo. Bendras poreikis neviršija sutartos sumos – 31,64 mln. eurų“, – sakė E. Samoškaitė.“

Panašiai rašė ir lrytas.lt: „Šalies ir savivaldybių valdžios nukentėjusiems per karantiną dosniai dalija paramas, tačiau skurstančiųjų skaičius nemažėja. Eilės tįsta ir prie maisto davinių, ir labdaros valgyklose.

Prognozuojama, kad skurstančiųjų dar daugės, mat nuo birželio nepriklausomai, kokį turtą valdai, tačiau jei netekai darbo, valdžia mokės išmokas.

Maisto paketai bus išdalyti mažas pajamas gaunantiems gyventojams. Paketuose – miltai, ryžiai, cukrus ir kiti būtiniausi maisto produktai. Laikantis karantino reikalavimų, maistas bus supakuotas ir paruoštas išsinešti.“

Tuo metu policijos generalinis komisaras Renatas Požėla „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje „24/7“ sakė: „Kažką panašaus matėme prieš 12 metų, ekonominės krizės metu. Tai kartojasi.“

Jis tikino, kad policija tam turi paaiškinimą – karantino metu žmonės buvo priversti ilgą laiką būti namuose, todėl padidėjo nesaikingas alkoholio vartojimas, mat kai kurie asmenys, pajutę nežinią dėl tolesnės ateities, darbo, ėmėsi malšinti savo nerimą svaigalais.

Paklaustas, kas šiuo metu stebina, žvelgiant į dabartinę padėtį šalyje, komisaras prakalbo apie nužudymus. „Šių metų statistiniai duomenys mus neramina: turime berods 10 nužudymų daugiau, lyginant su praeitais metais“, – teigė komisaras.

Kaip sakė policijos vadas, žymiai sumažėjo įvykdomų vagysčių skaičius, mat žmonės karantino metu buvo namuose, todėl plėšikams atsirado papildomų sunkumų patekti į būstus.

Vis dėlto apsukresni sukčiai persikėlė į elektroninę erdvę – čia žmonės ne tik nukentėdavo pervesdami savo pinigus apgavikams, tačiau karantino metu buvo ir tokių, kurie

prisijungdavo prie grupių, kuriančių sąmokslų teorijas ar skleidžiančių įvairias melagingas žinias.

O delfi.lt rašė apie tai, kuo ir kiek žmonės per karantiną svaiginosi. „Karantinas padarė reikšmingus pokyčius alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo įpročiuose. Šiuos pokyčius surengtoje spaudos konferencijoje pristatė Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktorius Renaldas Čiužas. Jo teigimu, kai kurių narkotinių medžiagų prieinamumas dėl uždarytų sienų mažėjo, dėl finansinių priežasčių mažėjo alkoholio ir tabako gaminių pirkimas.

„Kai kalbama apie narkotikų prieinamumą, galiu pasakyti, kad tam tikri

pokyčiai rinkoje buvo. Anot mūsų partnerių – policijos departamento – pats prieinamumas sumažėjo. Tačiau natūralu, kad dalis narkotinių medžiagų net ženkliau sumažėjo – kaip tos pačios kanapės. Šalių sienos buvo uždarytos ir galimybės judėti tarp jų nebuvo“, – galimas priežastis vardijo ekspertas.

Jis teigė, kad alkoholio taip pat buvo perkama mažiau. „Ką matau iš didmenininkų parduotų kiekių, praktiškai visų alkoholinių gėrimų pardavimai mažėjo. Ne taip ženkliai, bet bent jau spiritiniai, fermentuoti gėrimai, alus išliko panašiam pardavimų lygyje, vyno parduota šiek tiek daugiau“, – statistinius duomenis vardijo R. Čiužas.“

KLAIDOS ATITAIŠYMAS

„Aušros“ 11 nr. 22 psl. įsivėlė klaida. Apatinėje nuotraukoje antroje eilėje pirmas iš dešinės tai ne Adas Sinkevičius, bet Antanas Macukonis (audėjas, Birutės vyro Antano dėdė), o prie jo stovinti moteris – galbūt jo žmona.
Atsiprašom.

2020 m. birželio 10 d. Baltimorėje (JAV) staiga mirė
Petras Zajančkauskas, gimęs 1980 m. Skarkiškėse.
Dėl netekties liūdi

Tetos su šeimomis iš Lenkijos

2020 m. birželio 11 d. Trakiškėse mirė Anelė Staskevičienė.
*Užgeso mielos akys, nusviro darbščios rankos...
Bet mirtis – tai slenkstis, o ne pabaiga.
Nors brangiausi žmonės išeina ir palieka,
bet atminty gyvi išlieka, nuo jų nusidriekia šviesa...
Mama liks su Jumis:
pavasarij – žieduos švelniuos,
rudeni – lapų šlamesy...*

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius ir Onutę Lastauskienę jos Mamytės netekties valandą. Nors, atrodo, žinom apie išėjimo neišvengiamybę, bet mirtis visada užklumpa skaudžiai, netikėtai...

Seinų teatro „Kultuvė“ dalyviai